

9

2016
ročník 68

Foto Pavla Vlková

TÉMA

Citování a plagiátorství
na středních školách

SETKÁNÍ

zástupců knihovnických
časopisů v Brně

Portál eBadatelna
Zlínského kraje
se představuje

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Cena 40 Kč

1 Představujeme knižní festival LITR (str. 309) Foto archiv LITRU

2 V roudnické knihovně se dětem líbí (str. 329) Foto archiv knihovny

3 Les Champs Libres – knihovna ve městě Rennes (str. 338) Foto Jan Sekal

4 Vítkovická knihovna (nejen) pro děti s autismem (str. 332) Foto archiv knihovny

- 303** **TÉMA**
Osvěta citování a plagiátorství na středních školách ve spolupráci s knihovnami ♡ Zuzana Teplíková
- 305** **Setkání zástupců knihovnických časopisů v Brně**
 ♡ Pavla Vlková
- 307** **ROZHOVOR s PhDr. Markétou Hejkalovou „Na spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny nedám dopustit...“** ♡ Lenka Šimková
- 309** **ČTENÁŘ PŘEDSTAVUJE KNIŽNÍ FESTIVALY 2 LITR – Knižní veletrh autorských a uměleckých publikací** ♡ Nela Klajbanová
- 310** **Konference NASIV 2016 očima účastnice**
 ♡ Tereza Garamszegi
- 312** **Z KNIHOVNICKÝCH STATISTIK Meziknihovní výpůjční služby**
 ♡ Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- 314** **ČESKÁ ČTENÁŘSKÁ REPUBLIKA: Vybrané fenomény – 3 Povinná četba** ♡ Jiří Trávníček
- 317** **JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA... V rychnovské knihovně vsadili na naslouchání a vstřícnost** ♡ Renata Chloubová
- 318** **Portál eBadatelna Zlínského kraje aneb Od digitalizace ke zveřejnění** ♡ Vitězslav Mach
- 323** **RECENZE Nebezpečný svědek našeho života** ♡ Petr Nagy
- 326** **Z POKLADŮ... Knihovny Archivu hlavního města Prahy**
 ♡ Markéta Krejčová
- 327** **JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS Pohádka sedmá: O drakovi a dlouhodobé, soustavné a vytrvalé práci** ♡ Věra Ondříčková
- 329** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH Obecní knihovna Roudnice – ocenění z více stran**
 ♡ Svatopluk Kněžour, Kateřina Hubertová
- 331** **JAK NA TO Jak oživit literární soutěž – tři postřehy z praxe**
 ♡ Kateřina Foltánková
- 332** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
- 334** **VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY Od mikropovídky k románu**
 ♡ Jiří W. Procházka, Klára Smolíková
- 337** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ Říjen**
- 338** **JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE**
- 339** **ZE SVĚTA**
- 340** **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), Mgr. Svatomíra Fojtová,
 PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová,
 PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 9. 2016.
 Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- TOPIC: Citation training and plagiarism at secondary schools in collaboration with libraries *Zuzana Teplíková* |303
- Meeting library magazine representatives in Brno *Pavla Vlková* |305
- INTERVIEW with PhDr. Markéta Hejkalová, Director of the Autumn Bookfair in Havlíčkův Brod: "I will not hear a word against collaboration with the Vysočina Regional Library..." *Lenka Šimková* |307
- ČTENÁŘ PRESENTS BOOK FESTIVALS:
 2 LITR – Authorial and artistic publications bookfair *Nela Klajbanová* |309
- NASIV 2016 conference through the eyes of a participant *Tereza Garamszegi* |310
- LIBRARY STATISTICS: Interlibrary loan services
Dana Smetanová, Vladana Pillerová |312
- CZECH REPUBLIC OF READERS: Selected phenomena – 3
 Compulsory reading *Jiří Trávníček* |314
- HOW A GOOD CHILDREN'S LIBRARY IS MADE...
 Rychnov Library goes for helpfulness and listening *Renata Chloubová* |317
- Zlín region eBadatelna electronic research room portal, or:
 From digitization to publication *Vítězslav Mach* |318
- REVIEW: Dangerous witness to our life *Petr Nagy* |323
- FROM THE TREASURES... City of Prague Archive Library *Markéta Krejčová* |326
- ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES: Seventh tale – On the dragon and long-term, consistent and persistent work *Věra Ondříčková* |327
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: Roudnice Municipal Library – various appreciations *Svatopluk Kněžour, Kateřina Hubertová* |329
- HOW TO: How to live up a literary competition – three observations from practice *Kateřina Foltánková* |331
- INSPIRATION FROM LIBRARIES |332
- WALKER'S WAR OR HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS:
 From micro-tales to the novel *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |334
- REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- THEMA: Die Aufklärung der Zitierung und der Plagiate in Mittelschulen in einer Zusammenarbeit mit Bibliotheken *Zuzana Teplíková* |303
- Ein Treffen der Repräsentanten der bibliothekarischen Zeitungen in Brünn *Pavla Vlková* |305
- GESPRÄCH mit PhDr. Markéta Hejkalová, der Direktorin der Herbstbuchmesse in Havlíčkův Brod: „Auf die Zusammenarbeit mit der Kreisbibliothek der Region Hochland lasse ich nichts kommen...“ *Lenka Šimková* |307
- ČTENÁŘ STELLT BÜCHERFESTIVAL VOR:
 2 LITR – Buchmesse für Autoren- und Kunstpublikationen *Nela Klajbanová* |309
- Die Konferenz NASIV 2016 durch die Augen einer Teilnehmerin *Tereza Garamszegi* |310
- AUS DEN BIBLIOTHEKARISCHEN STATISTIKEN:
 Die Fernleihe *Dana Smetanová, Vladana Pillerová* |312
- DIE TSCHECHISCHE LESEREPUBLIK: Ausgewählte Phänomene – 3
 Die obligatorische Leseliste *Jiří Trávníček* |314
- WIE MACHT MAN DIE GUTE KINDERBIBLIOTHEK...
 In der Reichenauen Bibliothek hat man auf Zuhören und Gefälligkeit gesetzt *Renata Chloubová* |317
- Portal eBadatelna der Region Zlín oder Von Digitalisierung zu Veröffentlichung *Vítězslav Mach* |318
- REZENSION: Ein gefährlicher Zeuge unseres Lebens *Petr Nagy* |323
- AUS SCHÄTZE... Die Archivbibliothek der Hauptstadt Prag *Markéta Krejčová* |326
- ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS: DAS SIEBENTE MÄRCHEN – Über einen Drache und die langfristige, systematische und anhaltende Arbeit *Věra Ondříčková* |327
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:
 Die Stadtbibliothek in Roudnice – die Schätzung von mehreren Seiten *Svatopluk Kněžour, Kateřina Hubertová* |329
- WIE DARAUFG: Wie kann man den Literarischenwettbewerb beleben – drei Bemerkungen aus Praxis *Kateřina Foltánková* |331
- INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |332
- DER WALKERKRIEG ODER WIE KANN MAN DEN LITERARISCHENWORKSHOPS BEIKOMMEN:
 Von einer Mikrogeschichte zu einem Roman *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |334
- STÄNDIGE SPALTEN

Milé čtenářky, milí čtenáři, přestože naše obálka nabízí ještě poslední ohlédnutí za letošním létem, kalendář nám dává najevo, že první podzimní den je za dveřmi. A s ním také mnohé tradiční i nové akce, na které Vás v tomto čísle lákáme. Knižní veletrh v Havlíčkově Brodě příliš představovat nemusíme, vstupuje již do 26. ročníku a knihovnici patří mezi jeho každoroční pravidelné návštěvníky. V rozhovoru s jeho ředitelkou Markétou Hejkalovou jsme se proto zaměřili zejména na letošní téma veletrhu, aktuálně připravovaný doprovodný program a spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny, na kterou nedá paní ředitelka podle vlastních slov dopustit.

Nováčkem mezi knižními festivaly je pak olomoucký LITR. Druhý ročník, který se uskuteční v zářijových dnech, nabízí slibný zážitek pro ty, kteří se rádi kochají produkcí nízkonákladových publikací a zajímavými uměleckými počiny v knižní kultuře. Nenechte si ho proto ujít ani vy.

Ohlížíme se také samozřejmě za akcemi již proběhlými. Konferenci NASIV v červnu navštívila a zprávu o ní připravila naše kolegyně z kladenské knihovny. Popsala v ní přednášky a workshopy, které si vybrala podle svého pracovního zaměření a zájmu. A právě takové informace považujeme ve *Čtenáři* za nejpřínosnější. Knihovnických seminářů i jiných akcí je stále více a více – všechny je zmapovat obecně snad ani nelze, a proto vítáme každé zachycení konkrétního přínosu pro konkrétního účastníka. Online svět nám pak nabízí další informace v podobě vystavených prezentací či záznamů z přednášek.

Z obsahu zářijového čísla ještě upozorním na zevrubný článek o eBadatelně Zlínského kraje a na poklady, které skrývá knihovna Archivu hlavního města Prahy. Stále je co objevovat.

Na závěr nelze ještě nezmínit květnové setkání redakcí knihovnických časopisů, které proběhlo v Moravské zemské knihovně v Brně. Nemohli jsme samozřejmě chybět a tuto událost zaznamenáváme o několik stránek dále...

Přeji Vám, ať se všechny tradiční i nové podzimní akce vydaří, a redakce *Čtenáře* se na mnohých z nich těší na osobní setkání s Vámi.

Lenka Šimková

Ve dnech **3.–9. 10. 2016** pořádá SKIP jubilejní 20. ročník celostátní akce **Týden knihoven**, letos s hlavním mottem **BRAŇTE KNIHU!** Stejně jako v minulých letech je zaměřena hlavně na uživatele, s jiným programem pro každou cílovou skupinu. Záměrem knihoven je podpořit knihy a čtenářství, nabídnout možnost příjemně a zajímavě strávit volný čas s knihou jak čtenářům nově přichozím, tak i těm stávajícím. Společnými akcemi k Týdnu knihoven budou i vyhlášení knihovnických cen **MARK 2016, Knihovna roku a Městská knihovna roku**.

Zapojte se do **Maratonu čtení**, jedné z hlavních akcí k letošnímu Týdnu knihoven! Cílem je nabídnout čtenářům a návštěvníkům vaší knihovny kontakt s autory a překladateli literárních děl i odborné literatury. Může jít o různé formy setkání, zejména autorská čtení a besedy o literatuře, která se uskuteční ve dnech **3.–9. 10. 2016**. Na besedu s autorem nominovaným v minulosti nebo v tomto roce na cenu *Magnesia Litera* mohou knihovny žádat od SKIP finanční podporu – a to do **30. 9. 2016** (více informací viz <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/maraton-cteni/maraton-cteni-2016>).

NEUŠLO NÁM

Vláda ČR schválila v červenci **Akční plán digitální gramotnosti na období 2015–2020**. Do realizace strategie se budou moci zapojit i knihovny, a to zejména v oblastech: dostupnost veřejného internetu, poradenství, zvyšování kvalifikace pracovníků, vzdělávání uživatelů, vybavení knihoven informačními technologiemi, komunitní aktivity a komunitně orientované elektronické služby. Více na <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/strategie-digitalni-gramotnosti/akcni-plan-strategie-digitalni-gramotnosti-cr-na-obdobi-2015-az-2020>.

Moravská zemská knihovna v Brně 4. 7. 2016 slavnostně otevřela **Španělskou knihovnu**. Jejím základem je téměř dvě stě knih darovaných Španělským královstvím. Tato knihovna je zatím poslední z řady zahraničních knihoven MZK; jejich pracovníci kromě budování knihovnických fondů také podněcují a organizují kulturní a vzdělávací aktivity zaměřené na příslušné národní kultury.

Osvěta citování a plagiátorství na středních školách ve spolupráci s knihovnami

Problematika citování a plagiátorství je stále velmi aktuálním tématem. Ukazuje se, že není spjata pouze s prostředím vysokých škol, jak by se mohlo zdát. V poslední době totiž narůstá potřeba správného citování i na školách středních. A jak jsme dospěli k tomuto závěru?

Při návštěvách univerzitních knihoven jsem se knihovníků často ptala, zda pořádají v rámci knihovny semináře informačního vzdělávání pro studenty a zda se zaměřují i na problematiku citací. Ve většině univerzitních knihoven mi bylo odpovězeno kladně. Nicméně samotní knihovnici pak ještě dodávali, že studenti přicházející na vysokou školu ze středních škol jsou v oblasti citování nedostatečně připraveni. Buď vůbec netuší, jak mají citovat, nebo mají zažitě nesprávné způsoby práce se zdroji a citacemi.

Problematiku citování na středních školách jsem diskutovala také s Martinem Krčálem z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, pod jehož vedením studenti v rámci Aplikačního semináře (APLS) v loňském roce připravili projekt na implementaci a podporu problematiky citování na středních školách. V rámci tohoto projektu vznikla i webová stránka *Ucimcitace.cz*. Ta vyučujícím nabízí základní informace o citování a plagiátorství, které mohou využít při vyučování. V rámci projektu se v Brně v září 2015 uskutečnil rovněž seminář s názvem *Výuka citací na středních školách*. Zúčastnilo se jej 18 zástupců středních škol z celé České republiky. Seminář vyvrcholil přínosnou diskusí přítomných pedagogů na téma citací a plagiátorství. Podle závěrečné zpětné vazby lze konstatovat, že obdobné semináře vyučující postrádají a uvítali by jejich pravidelné pořádání. Pociťují také nedostatek studijních materiálů k dané problematice. V tom jim tým APLS částečně pomohl: nejen vytvořením stránek *Ucimcitace.cz*, ale též publikováním jednoduché brožury s názvem *Citujte jednoduše: instrukce pro vyučující středních škol*, která je volně ke stažení na výše uvedených stránkách projektu.

Pedagogové si tedy začínají stále více uvědomovat, že potřeba správného citování je pro jejich studenty velmi důležitá. V rámci závěrečných maturitních zkoušek se na odborných školách píše odborné středoškolské práce. V nich se studenti, zejména v teoretických částech práce, musí opírat o fakta odborníků různých oborů, a to zpravidla z tištěných nebo internetových zdrojů. Dalším typem písemné odborné práce, při které středoškoláci mohou využít dovednost správného citování, je soutěž SOČ (Středoškolská odborná činnost). Jedná se o celorepublikovou soutěž talentovaných středoškoláků, kteří řeší odborné problémy v 18 nabízených vědních oborech, a problematika citování je pro psaní těchto druhů prací velmi důležitá. Nicméně podpora výuky citací na středních školách je pravděpodobně stále na nedostatečné úrovni, o čemž svědčí nízká kvalita některých středoškolských prací právě z pohledu citační problematiky.

Na základě analýzy odborných maturitních prací na středních školách a také tzv. SOČek dostupných v archivu na portálu soutěže (www.soc.cz) jsem zaznamenala několik základních

prohřešků proti citační etice, kterých se studenti dopustili. Zmíním alespoň několik nedostatků, se kterými jsem se setkala poměrně často. Obecně jsem v pracích nacházela dlouhé úseky textu bez jakýchkoli známek citací. Ať už se jednalo o chybějící citace přímé, tedy citáty uvedené v uvozovkách a psané kurzívou, tak s nimi související v textu zkrácené odkazy na zdroje v použité literatuře. Pasáže byly obvykle doslovně převzaty z knih či webových stránek. Někdy byly myšlenky přepsány vlastními slovy. V obou případech však bez odkazu na původní zdroj. Na konci práce byl uveden seznam použitých zdrojů. Bez zkrácených odkazů v textu bylo však obtížné určit provázanost informace z textu se zdrojem, odkud daná informace pocházela. Bibliografické citace v seznamu literatury zpravidla ani neobsahovaly dostatek údajů pro jednoznačnou identifikaci zdroje. Větším problémem byly samozřejmě citace zdrojů z internetu. Našla jsem i případy, kdy studenti jen zkopirovali adresu odkazu. V horším případě zapsali pouze adresu vyhledavače, například www.google.cz.

Výše uvedeným způsobem práce se zdroji se středoškolští studenti při psaní odborných prací prakticky dopouštějí plagiátorství a ve většině případů si to dokonce ani neuvědomují. Domnívám se, že primární příčinou takových postupů jsou nedostatečné nebo chybějící kompetence pedagogů, kteří by byli schopni studenty ke správnému citování nasměrovat. Pozitivní však je, že zájem z jejich řad se stále zvyšuje a pedagogové se snaží znalosti z této oblasti doplnit.

Současnou neuspokojivou situaci týkající se osvěty citování a plagiátorství bychom rádi změnili, a to prostřednictvím spolupráce nejen se středními školami, ale také v rámci regionálních funkcí knihoven. Naším cílem je vzdělávat studenty, učitele středních škol a rovněž knihovníky, kteří jsou odborníci v oblasti informačních zdrojů. Proto by měli jak studentům, tak pedagogům s problematikou citování pomáhat. Knihovny jsou stejně jako školy vzdělávací instituce. Jejich vzájemná spolupráce je tedy žádoucí a zároveň pro obě strany přínosná. Knihovny mohou do svých lekcí informačního vzdělávání zařadit i kvalitně zpracovanou problematiku citování a plagiátorství pro střední školy. Jak ukázal seminář, byl by o ni ve středoškolském prostředí zájem. Touto cestou by knihovny (které tak ještě nečiní) mohly účinně navazovat či více upevňovat spolupráci se školami ve svém okolí a stát se pro ně cennými partnery ve vzdělávání.

V problematice citací a plagiátorství je velmi aktivní také naše společnost Citace.com. Pro svůj projekt na osvětu citování a plagiátorství na středních školách jsme hledali menší město s knihovnou, gymnáziem a střední odbornou školou. V současnosti tedy intenzivně spolupracujeme s Městskou knihovnou v Kyjově, místním Klvaňovým gymnáziem a Střední zdravotnickou školou. Uspořádali jsme školení pro knihovníky Městské knihovny a rovněž pro vyučující Klvaňova gymnázia a Střední zdravotnické školy v Kyjově. Školení a podpora bude pokračovat i nadále.

V souvislosti s cílem podpořit spolupráci knihoven a středních škol jsme oslovili Kabinet informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a brzy budeme společně nabízet akreditované kurzy citování pro učitele středních škol, které mohou absolvovat také knihovníci. Zájem o problematiku citování a také využívání citačních manažerů pochází i z řad samotných knihovníků, na jejichž žádost pro ně připravujeme blokové školení na tato témata. V rámci snahy o rozšíření citační problematiky na středních školách prostřednictvím knihoven se dne 5. května 2016 uskutečnila v Národní knihovně v Praze přednáška pro metodiky krajských knihoven v sekci regionálních funkcí. Zde byl nastíněn model spolupráce knihoven a škol v oblasti citační problematiky.

Knihovny mohou kromě nabídky kurzů využít prostřednictvím Citace.com rovněž možnost umístit citace dokumentů, které mají ve fondu, podle normy ČSN ISO 690 či dalších citačních stylů do svého online katalogu. V problematice citování a plagiátorství knihovnám a školám velmi pomáhá také citační manažer Citace PRO, který je v některých knihovnách pro uživatele zdarma.

Citace na středních školách jsou aktuálním tématem, které skýtá poměrně velký potenciál pro knihovny a další subjekty, kterým jde o to, aby se kvalita prací na středních školách zlepšila a stu-

denti přicházeli na vysoké školy v této oblasti lépe připraveni. Bez koordinované spolupráce všech zájmových skupin to bude náročné. Je tedy potřeba hledat cesty, jak společně prosazovat tuto myšlenku, připravovat materiály a pořádat školení, a využít přítomných schopností a kompetencí všech zainteresovaných subjektů. Ušetří to čas všem zúčastněným stranám a výsledek může stát za to.

Setkání zástupců knihovnických časopisů v Brně

Od devadesátých let minulého století u nás periodik zaměřených na knihovnictví a informatiku přibýlo; více či méně se liší svou konkrétní oborovou profilací, regionálním záběrem, periodicitou a formální podobou. Díky iniciativě kolegů z Moravské zemské knihovny se v květnu setkali u příležitosti 30. výročí založení jejího regionálního časopisu *Duha* zástupci jednotlivých redakcí v kultivovaném, vzdušném a příjemném prostředí hostitelské brněnské knihovny.

Pozvání přijali redaktoři periodik s celorepublikovou i regionální působností a kolegyně z Centra vědecko-technických informací Slovenské republiky v Bratislavě svoji účastí dodaly akci dokonce mezinárodní rozměr.

Za přímým cílem setkání, kterým bylo bližší poznání a navázání užších kontaktů mezi redakcemi, stál také dlouhodobější záměr – zmapovat trendy v oblasti vydávání knihovnických časopisů, koordinovat široký záběr publikačních aktivit tak, aby škála knihovnických a informačních periodik pokryla co nejúplněji danou oborovou oblast.

V úvodu setkání zazněl krátký, o to však informacemi nabitější příspěvek ředitele MZK prof. PhDr. Tomáše Kubíčka, Ph.D. Ten zcela v souladu se svojí manažerskou funkcí během několika minut vyzdvihl význam knihovnických časopisů, představil vizi jejich rozvoje v evropském kontextu a vysypal z rukávu náměty, které pak, také v souladu s logikou věci a redaktorskou prací, mohou účastníci setkání sledovat a rozpracovávat během

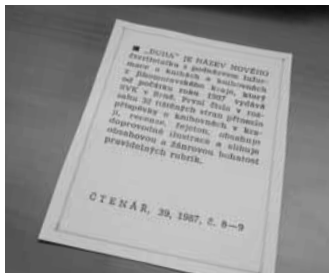

dalších měsíců a let. Tomáš Kubíček vyzval zástupce periodik k vystoupení z úzkého oborového zaměření směrem k mezioborovým tématům. Za všechny další inspirující náměty jedna ilustrativní dvojotázka k zamyšlení: *Víme, jaké jsou stabilní funkce knihoven v měnícím se světě? Mohou na nich knihovnická periodika společně stavět?*

Dopoledne měli účastníci setkání příležitost vyslechnout dva příspěvky. První se týkal analýzy oborových časopisů z let 2009–2014, kterou zpracovala PhDr. Renáta Salátová z NK ČR. Ve svém vystoupení předložila a okomentovala srovnávací tabulky s údaji o devíti celostátních, devíti regionálních knihovnických periodikách a devíti ostatních, která se knihovnictví věnují okrajově. Ve druhém příspěvku prezentoval Mgr. Leoš Verner z redakce odborných titulů společnosti Ambient Media, a. s., své zkušenosti s publikováním odborných periodik. Poukázal na klady a upozornil na některé nedostatky zastoupených knihovnických časopisů. Připomněl důležitá východiska pro jejich vydávání – mít vždy na mysli, co potřebují čtenáři, co je zaujme na první pohled; klást si otázky, pro koho je časopis určen, co a jak chce sdělit.

Foto archiv MZK a redakce

Z výstavy k 30. výročí vzniku časopisu Duha

Hlavní část setkání měla formu panelové diskuse, ve které zástupci vybraných periodik (*Bulletin SKIP, Čtenář, Duha, Inflow, ITlib, Knihovna: knihovnická revue a Knihovna*) představili zaměření „svého“ časopisu, předkládali víze a představy pro bližší i vzdálenější budoucnost a hovořili také o konkrétních otáz-

Zároveň se potvrdilo, že existují i témata společná. Účastníci setkání vyjádřili potřebu i ochotu více spolupracovat a pravidelně se každoročně scházet právě při hledání odpovědí na společné otázky, dohodli se také na konkrétních krocích v této oblasti.

Díky ochotným hostitelům měli poté všichni možnost prohlédnout si knihovnu a výstavu uspořádanou ke 30. výročí založení časopisu *Duha*. Expozici provázela vedoucí redaktorka časopisu Mgr. Jana Nejezchlebová. S viditelnou péčí připravovaná výstava probíhala v prvním patře na chodbě knihovny a ještě během prohlídky doznívala témata předchozí diskuse. To svědčí o přínosu setkání pro účastníky a je příslibem užitečnosti obdobných akcí i v dalších letech.

Dozvuky z redakce *Čtenáře* (a z vlaku Brno–Praha): Jet „na otočku“ do Brna bylo sice trochu náročné (hlavně ráno!), ale vyplatilo se. Přimělo nás zamyslet se nad některými otázkami a tématy, které jsou pro nás aktuální – například profilace časopisu, užitečnost tematické duplicity jednotlivých periodik, prospěšnost informování knihovnické čtenářské obce z více oborových periodik, případně i vzájemný konkurenční tlak.

PAVLA VLKOVÁ vlkova@svkkl.cz

Z OBÁLKY

Trochu jiný bibliobus

Jedno letní ohlédnutí za sluncem a mořem – autobus z obálky stával letos v červenci denně na pobřeží Černého moře před historickým centrem bulharského Nesebaru. Po bližším průzkumu se potvrdilo, že se nejedná o pojízdnou knihovnu, ale o prodejnu knih, tedy „mobilnu knižarnicu“. Ne že by se tu proudící davy hromadně zastavovaly, nicméně sem tam nějaký četbymilovný turista dovnitř vstoupil nebo si na lavičce před bibliobusem s knihou v ruce poseděl.

ROZHOVOR

s PhDr. MARKÉTOU HEJKALOVOU, ředitelkou Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě

„Na spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny nedám dopustit...“

Již dvacátý šestý ročník Podzimního knižního veletrhu se bude konat 14. a 15. října 2016 v Kulturním domě Ostrov v Havlíčkově Brodě. Jeho mottem jsou úvodní slova české hymny *Kde domov můj?* Neznamená to jen knihy o hledání evropské identity a národních kořenů, vztahu k migrantům a jiným kulturám, ale také knihy o domově ve zcela konkrétním smyslu: knihy o rodinných vztazích a výchově dětí, kuchařské knihy... a pochopitelně také romány, povídky a básně současných českých i zahraničních autorů. To všechno je domov.

→ Paní ředitelko, budou se tedy letos návštěvníci na veletrhu cítit „jako doma“?

Doufám, že se budou stejně jako každý rok cítit dobře – ale úplně jako doma ne. Doma se žije každodenní život, ale veletrh je tak trochu opak každodennosti. Je to nejenom místo, kde si lidé mohou výhodně koupit knihy, ale taky knižní slavnost se spoustou zajímavých programů a setkání, veselý knižní jarmark. A jarmark se koná jednou za rok, v tom je – mimo jiné – jeho kouzlo. A pokud si návštěvníci veletrhu uvědomí, že k domovu patří knihy, bude to jenom dobře. Nemyslím to jenom tak, že velmi důležitým kusem nábytku je knihovna s co největším množstvím knížek, ale také obecněji. Naše země, náš domov, to jsou také české knihy.

→ Jubilejního loňského veletrhu se zúčastnilo více než 160 vystavovatelů a přišlo na něj přes 16 000 návštěvníků. Očekáváte tento rok podobná čísla?

Doufám, že budou ještě vyšší! Vystavovatelů se letos hlásí opravdu hodně, už v létě byla většina tržních míst obsazena, a doufám, že i návštěvníků přijde víc.

→ Ne každý možná tuší, že veletrh má svoji soutěž *Nejkrásnější knihy Podzimního knižního veletrhu*. Kdo knihy nominuje a následně hodnotí?

Foto archiv Markéty Hejkalové

Soutěž o nejkrásnější knihy veletrhu má dlouhou tradici. Začala už při druhém nebo třetím ročníku veletrhu, ale v devadesátých letech probíhala jinak. Město Havlíčkův Brod jmenovalo porotu a ta vybrala nakladatele, který podle jejího názoru na veletrhu nabízel nejlepší kolekci knih, ne jednotlivou knihu. Porota byla složená napůl z „kulturních činitelů“ města (byla tam například ředitelka tehdy ještě okresní knihovny či galerie výtvarného umění), napůl z „osobností celostátního významu, spjatých s Havlíčkovým Brodem“ (stálými členy poroty byl například akademický malíř Jaroslav Šerých nebo literární historik Jaroslav Med, oba brodští rodáci). Cena byla tehdy myslím 30 000 Kč, ale oceněný nakladatel ji musel utratit při besedách a jiných kulturních akcích ve městě. Pamatuji si, že nakladatelství Libri jednou za cenu vydalo knížku o Havlíčkově Brodě.

2 LITR – Knižní veletrh autorských a uměleckých publikací

Foto archiv LITR

LITR je projekt zaměřený na autorské a umělecké publikace vydávané malými nezávislými nakladateli nebo vlastním nákladem. Jeho cílem je podporovat a sdružovat nezávislé nakladatele a výtvarníky a poskytnout prostor jejich vzájemné interakci a prezentaci.

2 L I T R
23. – 25. 9. 2016

Druhý ročník knižního veletrhu LITR se odehraje v termínu **23.–25. 9. 2016** v Olomouci v kulturním a komunitním prostoru W7 (Wurmova 7). V sobotu a neděli se na veletrhu představí více než dvě desítky nakladatelů, výtvarníků a umělců, například grafická dílna Uutěrky, skupina ilustrátorů Nýbrž, literární časopisy *PLAV*, *H_aluze* nebo *Psí víno*, nakladatelství *Bylo nebylo*, *Nová beseda*, knihkupectví a galerie *Xaoxax*, *Artmap* a mnoho dalších. V rámci doprovodného programu proběhnou přednášky, prezentace, výstavy, koncerty, tvůrčí dílny a workshopy pro děti i pro dospělé.

Na programu je například prezentace jednotlivých nakladatelů, kteří se veletrhu osobně zúčastní, olomoucká Pecha Kucha, kde se představí především autoři, kteří jsou spjatí s výrobou a pro-

cesem vzniku autorské knihy – z oblasti ilustrace, typografie, grafiky apod.

LITR nabídne letos také bohatý program pro dětské návštěvníky, který se vztahuje k tvůrčímu zpracování knihy. Pod odborným vedením lektorek Romany Horákové a Michaely Caskové budou mít možnost zhotovit jedlý herbář, společně s Pavlou Baštanovou si děti vytvoří pohyblivý příběh nebo si vyrobí knihu koláží a akvarelů pod vedením umělců a ilustrátorů Veroniky Vlkové a Jana Šrámků. Dospělí se pak například budou moci naučit základy koptské vazby.

Spolupřádá PAF – Přehlídka filmové animace a současného umění (www.pifpaf.cz).

Připravila **NELA KLAJBANOVÁ**

Členem poroty byl také Petr Pithart – jako seátor za zdejší volební obvod, ale především jako spisovatel, autor řady knih. A právě to se překvapivě stalo kamenem úrazu. Členové zastupitelstva za KSČM tehdy řekli, že když tam je politik Pithart, musí tam být i jejich reprezentant, místní zastupitel za KSČM. A to bylo nepřijatelné pro mě. Knižní veletrh je výtvozem svobodné doby, v totalitě by existovat nemohl, a KSČM pro mě pořád ještě je symbolem totality – a tohle bylo navíc už dávno, po roce 2000, tehdy ještě byly vzpomínky na totalitu živější. Pokud by byl onen představitel KSČM spisovatel, bylo by to něco jiného, ale on neměl s literaturou nic společného.

Dramatická situace se nakonec skvěle vyřešila. Soutěž o nejkrásnější knihy převzal Kraj Vysočina a dostala ji na starost nově vzniklá Krajská knihovna Vysočiny. Porotu tvoří knihovníci a knihovnice z kraje Vysočina, případně další pozvaní odborníci (například zástupkyně Tiskáren Havlíčkův Brod). Nakladatelé přihlašují knihy do třech kategorií – o nejkrásnější knihu veletrhu (dotuje město Havlíčkův Brod), o nejkrásnější knihu spjatou s Vysočinou (tu dotuje Kraj Vysočina a Český rozhlas Region) a o nejkrásnější dětskou knihu (kterou dotují Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.). Porota udělá předvýběr a vítěze pak vybere předseda poroty, jímž byl loni spisovatel a předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů Martin Vopěnka. Nedávno přibyla ještě cena čtenářů Krajské knihovny Vysočiny a posluchačů Českého rozhlasu Region – ti vybírají také nejkrásnější knihu spjatou s Vysočinou. Toto „veřejné“ hlasování se ne vždy kryje s výběrem poroty.

→ **Knihovníky bude určitě zajímat další spolupráce s Krajskou knihovnou Vysočiny. Jak probíhá?**

Skvěle! Na spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny nedám dopustit a jsem za ni moc vděčná. Kromě již zmíněné soutěže se významně podílí na doprovodném programu (spolu s Českým centrem Mezinárodního PEN klubu) – zve některé autory, pořádá čtení slovenských autorů ze „spřátelené“ krajské knihovny v Nitře a také skoro každoročně pořádá celostátní akviziční seminář. To je velmi důležité, protože díky seminářům přijdou na veletrh knihovnice a knihovníci z celého Česka – z hlediska nakladatelů právě ti nejdůležitější, tedy ti, kteří nakupují knihy. Doufám,

že i Krajské knihovně veletrh něco přináší, nejenom stánek zdarma a popularitu mezi nakladateli, ale možná i nové čtenáře, kteří si na veletrhu nemohou koupit všechny knihy, které je zaujmou, a tak si je jdou půjčit do knihovny.

→ **Na co speciálně byste nás chtěla nalákat v letošním doprovodném programu?**

Nejdřív má být práce, potom zábava, proto začnu odborným programem – setkáním knihovníků s nakladateli, které proběhne v pátek 14. října dopoledne, v půl dvanácté. Bude se hovořit o tom, jak zlepšit spolupráci knihoven a nakladatelství, a kromě toho někteří nakladatelé knihovníkům představí zajímavé akce a nabídky.

Ze čtenářského programu zmíním několik autorů, kteří se na veletrhu nevyskytnou každý rok, nebo přijíždějí letos dokonce poprvé: Miloš Urban, Bianca Bellová, Eva Tvrďá, zajímavý autor severské fantasy Bengt Pohjanen, Radka Třeštíková, David Zábranský, básníci Tomáš Míka a Jakub Fišer, dvě mladé herečky a blogerky Marika Šoposká a Berenika Kohoutová, populární Halina Pawłowska a další.

Já sama se těším na několik pořadů, které budou věnovány přímo tématu veletrhu, domovu, konkrétně naší nedávné historii. Miloš Doležal představí novou knihu o umučeném faráři Josefu Toufarovi *Krok do tmavé noci*, Aleš Palán temný příběh z padesátých let *Ratajský les* a Jiří Padevět knihu o prvním poválečném létě *Krvavé léto*. Nemůžu opomenout ani stále a čím dál oblíbenější hvězdy doprovodného programu, k nimž patří Zdeněk Svěrák, Martin Hilský a Michal Viewegh. Ale pro knihovnice a knihovníky není vlastně ani tento čtenářský program jenom zábava – mohou se při něm s autory seznámit a pozvat je na čtení do svých knihoven.

Zdaleka jsem nevyjmenovala všechno. Nabídka se navíc neustále doplňuje, nejlepší je sledovat ji na našich stránkách www.hejkal.cz. Každý si může vybrat a sestavit program podle svého. Mně osobně je nejbližší navštívit co nejdříve pořadů, zaposlouchat se, a když mě autor zaujme, tak zůstat. Když tolik ne, tak jít dál. Nechodit ale jen na známá jména – právě tak je možné objevit nové skvělé autory a knihy.

Děkují a těšíme se na případné setkání!
Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**

Konference NASIV 2016

očima účastnice

Šestý ročník Národního semináře informačního vzdělávání proběhl v Brně 6. až 9. června. Bohatý program nabízel přednášky českých i zahraničních odborníků, řadu workshopů, diskusí, panelových diskusí a exkurzí. Jejich náplní byla informační gramotnost a informační vzdělávání, koncepce vzdělávání, didaktiky a metodiky, využití technologií ve vzdělávání, mediální gramotnost, obhajoba významu informační gramotnosti.

Podrobné informace o průběhu semináře si můžete přečíst v článku Kamila Matuly¹. Ve svém příspěvku se zaměřím na konkrétní osobní zkušenost s některými přednáškami a workshopy. Zejména s těmi, které pro mne měly největší přínos.

Seminář byl rozdělen do několika souběžných bloků, zabývajících se nejrůznějšími tématy, a bylo opravdu těžké mezi nimi vybírat. Protože jsem spíše praktik než teoretik, zúčastnila jsem se především workshopů, které poskytovaly konkrétní návody, jak zlepšit, zefektivnit a udělat zajímavější výuku informační gramotnosti.

V naší knihovně² pořádáme lekce informační gramotnosti pro žáky druhého stupně základních škol (především pro žáky 8. a 9. tříd) a pro školy střední. Proto jsem ocenila přednášku Ley Mentlíkové *Herní myšlení: tajná ingredience ve vzdělávání teenagerů*. Otevřel se mi zcela nový pohled na generaci Z, nebo chcete-li generaci M³. Překvapily mě některé charakteristické rysy chování této skupiny, jichž lze při aplikaci nových interaktivních metod v lekcích využít. Někdy máme tendenci posuzovat tuto generaci jako ztracenou z hlediska vzdělávání a osobního rozvoje. Opak je ovšem pravdou – prostře-

dí informačních technologií uschopňuje tuto generaci k týmové spolupráci a činí ji občansky velmi aktivní. Její příslušníci se zajímají o současné dění ve společnosti. Jsou kreativní, technologicky zdatní. Jejich prioritou je vzdělávání a osobní rozvoj, upřednostňují vlastní zkušenost. Mají smysl pro sociální spravedlnost, zvládají více věcí najednou (multitasking).

Herní strategie v neherním prostředí, jinak řečeno gamifikace⁴, pracuje s chováním jedinců v herním světě a převádí je do reality. Na základě těchto poznatků je možné navrhnout lekce informační gramotnosti tak, aby byly pro teenagery zábavné a zároveň neztrácely kvalitu sdělovaných informací.

Přednáška: Zbigniew Chodkowski – Perception and the use of ICT in didactic work in the opinion of the Polish teachers – librarians

Foto Tereza Garamszegi

V době zaměřené na vizuální vnímání je potřeba hledat nové cesty ve vzdělávání. Často je kladen důraz na flexibilitu jak časovou, tak prostorovou. E-learning tyto požadavky naplňuje ve všech svých formách. František Dalecký hovořil ve svém příspěvku *Video v online vzdělávání: co víme, že funguje* o vzdělávacích videokurzech. Na konkrétních příkladech ukázal, jak natočit úspěšné a kvalitní video. Základem ta-

- 1 MATULA, Kamil. Seminář NASIV 2016. *Ikaros* [online]. 2016, ročník 20, číslo 6 [cit. 2016-08-01]. URN:NBN:cz:ik:17795. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/17795>.
- 2 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace.
- 3 Internetová generace, generace M: generace lidí narozených v letech 1995 až 2010, první generace, která nezná život bez informačních technologií.
- 4 Gamifikace je uplatňování tzv. technik herních designů, herního myšlení a herních principů do neherních oblastí (např. řízení firmy, HR, marketing, webové aplikace, mobilní aplikace apod.).

kového videa se jednoznačně jeví nadšený lektor, propracovaný design, obsah a interaktivní elementy – přičemž optimální délka videa je do osmi minut. Úspěšnost videa podpoříme kvalitním obrazem a zvukem, můžeme kombinovat natáčení lektora u tabule s následnou postprodukcí, kterou doplníme zajímavými obrázky. Jako příklad z praxe nám byl v rámci vzdělávacího projektu *Seduo.cz* promítnut videokurz Bronislava Sobotky *Naučte se konečně anglicky* (poskytovaný je zdarma na <https://www.seduo.cz/>; vřele doporučuji, Broňa je opravdu nadšený učitel angličtiny).

Závěrem bych ráda zmínila workshop Veroniky Neničkové *Jak a proč aktivizovat posluchače a interagovat s publikem pomocí iPadu*. Na začátku jsme obdrželi iPady, na nichž jsme se učili, jak je možné využít informační technologie při vyučování informační gramotnosti v knihovnách. Pomocí aplikace Socrative⁵ jsme vytvářeli krátký dotazník, který absolventům lekcí můžeme nabídnout jako zpestření výuky. Rychlost a snadnost obsluhy nabízí hned několik možností, jak dotazník zařadit do lekcí vzdělávání: jako vstupní seznámení, jako odlehčení, když posluchači ztrácejí pozornost, nebo na závěr jako krátké dotazníkové šetření. Dostane se nám okamžité zpětné reakce, ověření pochopení probrané látky či zjištění stavu znalosti určité věci. Díky anonymitě můžeme otevřít jakékoliv kontroverzní téma.

Úplně vidím, jak otrávení teenageri přicházejí do knihovny s pocitem, že sice unikli nezávinnému výkladu učiva, nicméně (značně zpruzení) jdou do jim nic neříkajícího mauzolea. Hned při vstupním seznámení jsou jim nabídnuty iPady, popřípadě mohou využít vlastních. Považte, všude zní příkázání vypnout mobilní

- 5 Webová aplikace Socrative <http://www.socrative.com/>

Workshop Veroniky Neničkové *Jak a proč aktivizovat posluchače a interagovat s publikem pomocí iPadu*

Foto Michaela Kortýšová

zařízení – a ejhle, v knihovně jsou hned při vstupu vyzváni: *Prosím zapněte svá zařízení, popřípadě využijte námi zapůjčené zařízení. Zodpovězte nám následující otázky: Co pro vás představuje knihovna?...* Takzvaný aha moment se dostaví hned v úvodu. Aplikace je snadná, obsluha rychlá a anonymní reakce účastníků okamžitá, návratnost dotazníků stoprocentní. Následuje interaktivní hodina, při které pomocí této aplikace vyzkoušíme nabyté vědomosti studentů. Na závěr opět výzva: *Prosím chopte se znovu svých či půjčených zařízení*. Opět malý dotazník, pár otázek: *Co by vás přivedlo do knihovny?...* A máme hned dvojí využití. Žáky jsme zaujali a máme okamžitou zpětnou vazbu k prvnímu setkání. Následně můžeme hodnotit a hledat cesty, jak připravit další lekce, jak je přizpůsobit požadavkům a přáním atd.

Na úplný závěr bych ráda poděkovala pořadatelům akce z Kabinetu informačních studií a knihovnictví FF Masarykovy univerzity v Brně za skvělou organizaci, jejich přátelský přístup a úžasné zázemí, v neposlední řadě také za vynikající občerstvení v průběhu konference.

Záznamy přednášek budou zveřejněny na www.nasiv.kisk.cz.

TEREZA GARAMSZEGI garamszegi@svkkl.cz

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Kateřina Foltánková – spisovatelka a lektorka psaní **Bc. Tereza Garamszegi** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně **Bc. Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové **Renata Chloubová** – Městská knihovna Rychnov u Jablonce nad Nisou **Nela Klajbanová** – organizátorka knižního festivalu LITR **Bc. Svatopluk Kněžour** – starosta obce Roudnice **Mgr. Markéta Krejčová** – Archiv hlavního města Prahy **Ing. Vítězslav Mach** – Krajský úřad Zlínského kraje **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR **Mgr. Věra Ondříčková** – PR specialista a lektorka komunikace **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista **Ing. Dana Smetanová** – Národní knihovna ČR **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka **Mgr. et Mgr. Zuzana Teplíková** – lektorka, Citace.com, s. r. o. **prof. PhDr. Jiří Trávníček, M. A.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Brno

Meziknihovní výpůjční služby

V dnešním příspěvku se zaměříme na půjčování dokumentů prostřednictvím meziknihovních služeb. V rámci státu se jedná o povinné služby, které jsou poskytovány všemi knihovnami. Jejich cílem je zajištění přístupu čtenářů k potřebné literatuře bez ohledu na místo jejího uložení. Služby jsou založeny na vzájemné spolupráci, která umožňuje kterékoliv knihovně požádat a půjčit pro vlastní čtenáře dokumenty z jiné knihovny, které nemá ve svém fondu, a naopak půjčovat ze svého fondu dokumenty jiným knihovnám. Služba je realizována pouze mezi knihovnami a čtenář o ni žádá prostřednictvím knihovny, jejíž čtenářský průkaz vlastní. Knihovny mohou vystupovat v roli aktivní, tj. žádající, nebo pasivní, tj. dožádané knihovny, která dokument poskytuje.

Služby mohou být poskytnuty těmito formami:

- fyzická výpůjčka dokumentu,
- poskytnutí reprografické kopie,
- elektronicky – jako služba dodávání dokumentů (DDS)¹,
- jako referenční služba, tj. informace o dostupnosti dokumentu.

Podmínky služeb stanovuje knihovna, která dokument půjčuje nebo zhotovuje kopii na základě zaslané žádanky.

Meziknihovní služby v rámci státu jsou ze zákona poskytovány zdarma, pouze za zhotovení reprografické kopie může knihovna požadovat úhradu do výše vynaložených nákladů. Knihovny si naopak mohou vzájemně účtovat nezbytné náklady na dopravu poskytnutého dokumentu, tato částka zákonem stanovena není a různí se u jednotlivých knihoven.

Míra využívání MVS jednotlivých knihoven je závislá na řadě faktorů, mezi které patří zejména to, zda knihovna za MVS účtuje a v jaké výši, jak pohodové jsou její služby a jaká je ochota poskytovat dokumenty v rámci MVS. Pro tyto faktory nestanovuje stávající legislativa žádná závazná

pravidla, což vede k tomu, že ochotné a efektivní knihovny jsou přetěžovány požadavky, zatímco jiné se zaštiťují různými překážkami. Knihovní zákon stanovuje krajským knihovnám úlohu krajských center MVS, ale řada krajských knihoven tuto úlohu z různých důvodů neplní. Dokladem může být přehled největších poskytovatelů MVS.

Knihovny s nejvyšším počtem kladně vyřízených obdržených požadavků na MVS v roce 2015

Středočeská vědecká knihovna v Kladně	31 103
Vědecká knihovna v Olomouci	9 670
Moravská zemská knihovna v Brně	7 541
Městská knihovna Pelhřimov	6 656
Krajská knihovna Vysočiny	6 271
Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	5 423
Severočeská vědecká knihovna	4 646
Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	3 544
Národní knihovna ČR	3 515
Městská knihovna Most	3 502
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	3 069
Krajská vědecká knihovna v Liberci	2 861
Městská knihovna Jindřichův Hradec	2 816
Městská knihovna Znojmo	2 617
Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova	2 449

V současné době připravuje specializované pracoviště Národní knihovny ČR nový *Metodický pokyn pro poskytování meziknihovních výpůjčních služeb*. Měl by meziknihovní služby lépe a jasněji definovat a vnést mezi knihovny větší jednotnost při jejich poskytování. Zároveň by měl přispět k tomu, aby byla služba čitelnější pro uživatele. Definitivní řešení však může přinést pouze novela knihovního zákona.

V případě, že se požadovaný dokument nenachází v žádné české knihovně, je možné o výpůjčku požádat v některé ze zahraničních knihoven prostřednictvím **mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (MMVS)**. Zatímco vnitrostátní

meziknihovní služby patří mezi základní služby knihoven, mezinárodní meziknihovní služby jsou službou nadstandardní. Garantem těchto služeb je ze zákona šest vybraných knihoven: Národní knihovna ČR, Národní technická knihovna, Knihovna Akademie věd ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, Vědecká knihovna v Olomouci a Národní lékařská knihovna. Na ně se mohou ostatní české knihovny obrátit s žádostí o zprostředkování služby nebo o metodickou pomoc. Poplatky za tuto službu jsou účtovány podle ceníku jednotlivých knihoven.

Knihovna, která žádá pro svého čtenáře výpůjčku ze zahraniční knihovny prostřednictvím výše jmenovaných knihoven, vykazuje tuto službu statisticky v kategorii vnitrostátní meziknihovní výpůjční služba (MVS).

V ročním statistickém výkazu „Kult (MK) 12-01“ vykazujeme meziknihovní služby v oddíle č. 4. Sledujeme celkové počty zaslaných a obdržených požadavků, a z toho kladně vyřízených, a to jak pro vnitrostátní, tak pro mezinárodní meziknihovní služby.

Definice pro správné vykazování meziknihovních služeb jsou uveřejněny v Deníku knihovny:

Meziknihovní výpůjční služba (MVS)

Typ výpůjční služby, která umožňuje kterékoliv knihovně vyžádat si a půjčit pro svého uživatele od jiné knihovny v rámci státu ty dokumenty, které nemá ve svém fondu, a naopak půjčovat na vyžádání dokumenty z vlastních fondů jiným knihovnám. Může být realizována výpůjčkou fyzického dokumentu, kopií nebo elektronickou formou.

Mezinárodní meziknihovní výpůjční služba (MMVS)

Meziknihovní výpůjční služba, která se realizuje mezi knihovnami různých států. Může být realizována výpůjčkou fyzického dokumentu, kopií nebo elektronickou formou.

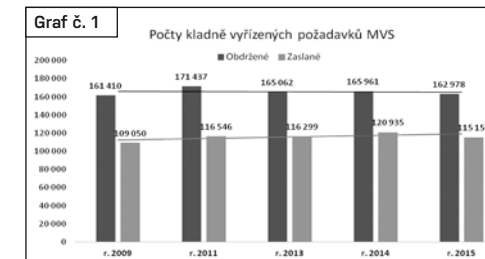
Požadavek (v rámci MVS i MMVS)

Požadavkem se rozumí tištěná nebo elektronická žádanka o poskytnutí výpůjčky dokumentu (nebo jeho kopie) zaslaná do jiné knihovny nebo obdržená z jiné knihovny.

Kladně vyřízený požadavek (v rámci MVS i MMVS)

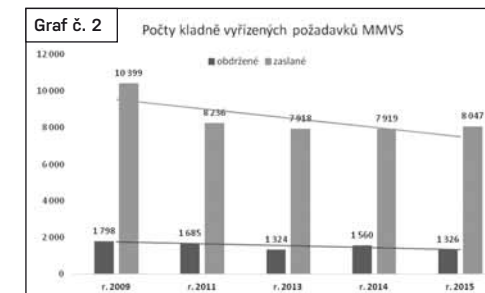
Zaslání (nebo obdržení) dokumentu (nebo jeho kopie) na základě obdržené (zaslané) žádanky.

Celkové počty požadavků v rámci MVS za ČR

Od roku 2009 je vývoj počtu požadavků v rámci meziknihovní služby na území ČR velmi vyrovnaný. Počet kladně vyřízených obdržených požadavků dosáhl svého vrcholu kolem roku 2011 (celkem 171 437), v roce 2015 se jejich počet snížil přibližně o 3000 obdržených požadavků oproti roku 2014. Počet kladně vyřízených zaslaných požadavků se až do roku 2014 stabilně zvyšoval, v roce 2015 však klesl o téměř 6000 požadavků. Průměrně je kladně vyřízeno 96 % ze všech obdržených i zaslaných požadavků.

Poskytování meziknihovních výpůjčních služeb je povinností stanovenou každé knihovně ustanovením knihovního zákona (§ 14). V roce 2015 bylo evidováno 1542 knihoven, které v průběhu roku vyslaly alespoň jednu žádanku na MVS. Z toho vyplývá, že 3811 (71 %) knihoven službu MVS neposkytovalo a zřejmě ani nenabízelo. Jedná se o mimořádně nepříznivý jev.

Počty požadavků v rámci mezinárodní MVS jsou logicky skromnější kvůli vyšším poplatkům za jejich uskutečnění. Počty požadavků se každoročně snižují, počet zaslaných požadavků do zahraničí poklesl od roku 2009 o 23 %. Důvodem může být i lepší dostupnost zahraničních textů v ČR například v rámci licencovaných databází atd.

DANA SMETANOVÁ

✉ Dana.Smetanova@nkp.cz

VLADANA PILLEROVÁ

✉ Vladana.Pillerova@nkp.cz

1 RICHTER, Vít a SMETANOVÁ, Dana. Elektronické dodávání dokumentů v ČR. *Ikaros* [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2016-08-05]. URN:NBN:cz:ik-14209. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/14209>

Povinná četba

Kapitoly z připravované knihy *Česká čtenářská republika /generace – fenomény – životopisy/*, která je založena na anonymně nahraných čtenářských životopisech české populace; životopisy narátorů (celkem 138) byly pořízeny v letech 2009–2015.

Celé čtení je – socio-kulturně vzato – povinné. Číst musíme, abychom obstáli ve světě, kde se gramotnost stala samozřejmou. Čtení je nám tedy vnuceno. Maryanne Wolfová, americká vývojová psycholožka, dokonce tvrdí, že „nejíme zrozeni k tomu, abychom četli“,¹ hlavně proto, že neexistuje nic takového jako gen čtení. Čtení jde tedy proti nejvladnější podstatě našeho mozku, ale zároveň je to paradoxně mozek, díky jehož „pružnému tvaru“² jsme si čtení osvojili, a to dokonce tak, že ho chápeme jako jednu z určujících vlastností každého z nás: řekni mi, co čteš, a já ti řeknu, kdo jsi. Ba víc: čtení se nám stalo „nejlidštější tvůrčí činností“ (A. Manguel)³ či společenským tmelem, tj. něčím, co je „důležité pro demokracii“, neboť jde o „nástroj spoluúčasti“ (N. Fridová)⁴.

V rámci této povinnosti vnucené zvnějšku se nachází ještě jedna vnitřní – povinná četba. „Mám zakořeněno ještě ze školy, že co je povinné, je zákonitě odsouzeno otrávit studenty.“⁵ To říká básník J. H. Krchovský – a říká to ve chvíli, kdy je nucen se konfrontovat se situací, že sám je studentům v hodinách české literatury předhazován jako povinná četba. Tu máš, čerte, krpáč! Krchovského pohled na povinnou četbu je v mnohém generační. Narodil se v roce 1960, takže veškerá jeho školní léta se odehrála za socialismu. Sám pak, coby příslušník undergroundu, se proti tehdy panujícímu režimu vymezoval velmi odmítavě. V mnohém však jde

o zkušenost, která se vine všemi generacemi, nejméně však tou nejstarší (rozhlasovou).

Z musu

Svědectví je spousta. Jedním z důvodů odmítání povinné četby je sama instituce, která ji předkládá – škola. Velkou obětí se pak stávají klasická díla literatury, například *Babička*. To, že ji tak masivně odmítáme, je způsobeno souběhem dvou faktorů – povinné četby a špatného načasování. Dostali jsme ji jako úkol a dostali jsme ji vesměs ve věku, kdy se s ní mentálně míváme. Vizme následující příklad:

„Ten můj kamarád mi to [*Eragona*] ale několikrát doporučoval, potom jsem dokonce viděl film, ale nelíbil se mi. Zvláště když pominu, že teď si bez *Harryho Pottera* nedokážu život vůbec představit. Já jsem zase Honzovi, to je ten můj nejlepší kamarád, taky dával nějaké tipy, ale se mě vzápětí zeptal, jestli jsem se nezbláznil, když jsem mu doporučil Erbeny. On řekl, že toho má plné zuby ze školy.“⁶

Tedy: ani osobní doporučení kamaráda tady není schopno zvrátit to, co je již nastaveno školou. Jinde však tuto schopnost mít může: „Přečetl jsem si i něco z té povinné četby, už si přesně nevybavím co, bylo toho docela dost. K této změně jsem dospěl hlavně díky vrstevníkům, povídali jsme si, co četli, a tak jsem si říkal, že si to přečtu taky.“⁷ Tak jako tak však platí, že bez tohoto „změkčení“, o něž se postarali kama-

rádi, by to nešlo. Zároveň tato výpověď plasticky ukazuje silný vliv čtenářské socializace: čtu, protože to mohu sdílet s jinými – a protože toto sdílení je pro mě důležité, čtu i to, co bych jinak asi nečetl. Máme několik svědectví, kdy se tímto socio-kulturním „změkčovatelem“ stává učitel, zejména když povinnou četbu doporučuje soukromě. Je zde i aspekt časový, tedy ten, jenž má co činit s naším čtenářským životem. Povinná četba nad námi má ještě jakous takous moc v mladším školním věku, ve starším už nikoli, stejně tak i ve věku, kdy školu opouštíme. Jsme v pubertě či adolescenci, tedy ve věku vzdoru a odmítání: „Povinná četba? Maturitu jsem úspěšně vykonal, z češtiny dokonce za jedna, aniž jsem přečetl jedinou povinnou knížku, což možná bylo škoda, protože některá ta beletrie byla čitelná, ale vzhledem k tomu, že to bylo z povinnosti, z musu, a byli jsme v pubertě, tak to nešlo.“⁸

Dobře vymyšlenými pedagogickými metodami, jakož i zásadovou přísností si lze ze strany učitelů mnohé vynutit, ale vesměs to bude jen studentě splněná povinnost: „Povinná četba byla na základní škole povinná. Učitelé byli pedanti a z četby nás zkoušeli – museli jsme o té knížce vyprávět. Vzpomínám si, když jsme zrovna probírali *Babičku*, že jsem tu knížku četl ještě po cestě do školy, abych se to rychle nabifloval.“⁹ Povinná četba je namnoze vnímána ani ne tak jako určitý nástroj nátlaku, ale jako omezení naší čtenářské svobody: „Bavilo mě číst to, co jsem našel úplně náhodou. Ve škole jsme měli knihovnu. Také jsem četl to, co mi doporučili spolužáci, ale ne to, co bylo seshora.“¹⁰ Často se povinná četba stává blokem i pro další části čtenářského života: „Povinná četba byla klasická – mé nenáviděné *Staré pověsti české*, které nenávidím dosud, *Babička*, kterou jsem musela přečíst.“¹¹

Zejména pro ty, kteří prošli socialistickou školou, dostává povinná četba ještě jiný přídech. K institucionálnímu nátlaku se přidává i nátlak politicko-ideologický. Ne že bychom v tomto věku

byli všichni odmítači oficiálního režimu, a už zdaleka ne uvědomělí odmítači, ale jaksi systém dvojitě pravdy („to ve škole neříkej“) byl dost obecný. Nečíst *Timura a jeho partu* či *Reportáž psanou na oprátce* mohlo tedy pro někoho být i jistou formou politického odboje.

Čtenářské deníky

Ty jsou jakýmsi výkonným nástrojem povinné četby. Všeobecně převládajícím postojem je spíše odpor: „Čtenářský deník jsem nesnášel.“¹² Přitom tento postoj je blízký jak těm, kteří čtení jinak nepropadli, tak těm, kteří čtou rádi a často. Liší se pouze důvody. Pro první jde o protivnou povinnost, pro druhé zase o vpád do jejich vlastní čtenářské volby, kterou si chtějí řídit spíše sami. Řeší se proto kooperací s jinými (každý napíše něco a pak se to kolektivně složí dohromady), stažením z internetu nebo občas i opsáním ze čtenářského deníku rodičů. Někdy se propojí i několik způsobů najednou: „... tak jsem to opisovala od staršího bráchy, taky z internetu... ještě i od taťky, protože měl starý čtenářský deník.“¹³

Převážně pozitivní vztah nacházíme opět jenom u nejstarší generace. Pro ně byly čtenářské deníky spíše i obrazem jejich četby, proto s nimi byli spjatí daleko osobněji. Mnozí si tento zvyk přenesli i do pozdějších fází svých čtenářských životů: „Tam [na měšťance] už byly čtenářské deníky a povinná četba. Někoho to otravovalo, mě tedy ne. Já jsem si to přečetla, udělala jsem si o tom svůj názor, napsala jsem si obsah. A ty čtenářské deníky jsem si vedla asi do svých padesáti let.“¹⁴

Zpětná prozření

Najdeme i hlasy narátorů, pro které povinná četba a čtenářské deníky nebyly protivným nátlakem, ba ani pragmatickou povinností. Kromě nejstarší generace však jde o hlasy velmi individuální, namnoze i takové, jejichž autoři vědí, že se tímto vzpírali zavedenému většinovému zvyku. Vesměs jde také o jakousi zpětnou nobilitaci.

1 WOLF, Maryanne. *Proust and the Squid: The Story and Science of the Reading Brain*. London: Icon Books, 2008 [2007], s. 3.
2 Tamtéž, s. 5.
3 MANGUEL, Alberto. *A Reader on Reading*. New Haven – London: Yale UP, 2010, s. ix.
4 FRID, Nina and Susanne BERGSTRÖM. *Bycie czytelnikiem to kwestia tożsamości*. In: TUBYLEWICZ, Katarzyna and Agata DIDUSZKO-ZYGLEWSKA. *Szwecja czyta. Polska czyta*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2015, s. 150.
5 KRCHOVSKÝ, J. H. *Som v čítankách proti svojej vôli / prípr. Alexander Balogh*. Sme, príl. „Kultúra“, 19. 12. 2008, s. 1.
6 Cukrář, 19 let.
7 Student (vysoká škola – mediální studia), 25 let.

8 Živnostník (volné živnosti), 46 let.
9 Revizní technik, 47 let.
10 Student (vysoká škola – informatika), 25 let.
11 Ekonomka a personalistka, 26 let.
12 Student (gymnázium), 19 let.
13 Studentka (obchodní akademie), 18 let.
14 Důchodkyně, dříve učitelka na základní škole, 73 let.

Někteří z narátorů si toto uvědomují i zpětně, konkrétně že s vaničkou se občas vyloilo i dítě a že třeba některé ruské autory odmítali jen proto, že to byli Rusové.

Vedle těch, pro které se povinná četba v následujícím období stala bariérou mezi nimi a konkrétním dílem nebo i mezi nimi a beletrií, se najdou i jakási zpětná prozření. Jinými slovy: pohled po mnoha letech reflektující, že povinná četba kdysi měla smysl. Onen nátlak, kterým na nás působila, vedl k rozšíření čtenářského obzoru: „A díky této povinné četbě jsem se seznámil se spoustou au-

torů, na které bych později neměl pomysleni nebo bych se k nim ani nedostal.“¹⁵ Někdy povinná četba staví do dalších fází našich čtenářských životů nikoli bariéru, ale něco jako úkol jít za ni, tj. poprat se i s omezeními, která na nás uvrhla: „Taky sáhnu občas po poezii, třeba po Wolkrovi. My jsme ho znali jenom ze školní literatury a já objevuju, že on napsal spoustu jiných věcí, které mně zůstaly jako studentovi utajeny.“¹⁶

JIŘÍ TRÁVNÍČEK

✉ travnicek@ucl.cas.cz

Povinná četba (v dnešní době nazývaná doporučená) na nás „útočí“ ve věku, kdy jsme svým mentálním vývojem uzpůsobeni spíše k odmítání. Navíc přichází ze strany školy, což je autorita, která je v té době na pomyslném žebříčku důvěryhodnosti spíše na spodních patrech. Kdyby nám tak toho Jirásků či Babičku doporučil náš skautský vedoucí, to bychom je možná brali jinak. Ale stejně bychom mu věřili až tehdy, když bychom stejnou Babičku neměli doporučenou současně i školou. Má to s námi povinná četba těžké.

- 15 Finanční poradce, 57 let.
- 16 Vychovatelka, dříve učitelka na učilišti, 67 let.

Tým Virtuální národní fonotéky informuje

Milé kolegyně, milí kolegové,

v rámci projektu VISK 1 – Principy péče o zvukové dokumenty: mezinárodní standard a jeho aplikace v praxi v paměťových institucích České republiky se nám podařilo zajistit podmínky pro pořádání tematických seminářů ve vybraných krajských knihovnách. Rádi bychom vás na nich seznámili s problematikou péče o zvukové dokumenty, která je úzce spjata s projektem **Virtuální národní fonotéka**.

Cílem celého projektu, zaštiťovaného Moravskou zemskou knihovnou v Brně, je vytvoření ucelené metodické pomůcky k péči o zvukové dokumenty. Do vaší knihovny by se měl tento materiál dostat do konce tohoto roku.

Někteří z vás se pravděpodobně s Virtuální národní fonotékou (www.narodni-fonoteka.cz), která bude na seminářích blíže představena, již setkali. Je to platforma, která usiluje o vytvoření obdoby „souborného katalogu“ pro zvukové dokumenty, které pocházejí z území naší republiky. Nahrazuje tak dosud neexistující centrální evidenci těchto dokumentů. Bude také jejich hlavním propagačním nástrojem, a to nejen ve smyslu jejich zpřístupňování. Součástí projektu není jen sběr záznamů pro databázi Virtuální národní fonotéky, ale také řešení otázek a problémů souvisejících s dlouhodobou ochranou, digitalizací a archivací všech typů zvukových nosičů.

Chystané semináře jsou spolupořádány krajskými knihovnami. V případě jakéhokoliv dotazu se obraťte přímo na krajského metodika vaší knihovny. Více informací získáte rovněž na webových stránkách příslušných knihoven. Virtuální národní fonotéka bude prezentována v níže uvedených knihovnách, a to vždy ve stejnou dobu: 10–13 hod.

- 25. 10. 2016** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně
- 26. 10. 2016** – Vědecká knihovna v Olomouci
- 15. 11. 2016** – Krajská vědecká knihovna v Liberci
- 23. 11. 2016** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně
- 2. 12. 2016** – Krajská knihovna Karlovy Vary

Na shledanou s vámi se těší tým Virtuální národní fonotéky.

www.narodni-fonoteka.cz

JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA...

V rychnovské knihovně vsadili na naslouchání a vstřícnost

Když jsem poprvé uslyšela o *Kamarádce knihovně*, účast naší knihovny v této akci jsem rozhodně zamítla. Představila jsem si, že jsem v „kúži“ svých dětských čtenářů, a notně mi to připomínalo školu. Navíc, říkala jsem si, jde zase o soutěžení, a mou snahou je spíše děti stmelovat. Přesto mi ale ten nápad stále vrtal hlavou.

Foto archív knihovny

Vždyť některé děti si na školu hrají rády... V naší knihovně mi ještě přišlo problematické hodnocení knihovnice. Sídíme v malém městě a obhospodařuji knihovnu sama – dětské i dospělé oddělení máme v jednom prostoru. Když jsem nakonec vzala projekt Kamarádka knihovna za své a dolaďovala detaily této hry, snažila jsem se dětem zajistit prostředí, ve kterém skutečně mohou svobodně tvořit odpovědi na otázky. Vysvědčení (nebo při posledním ročníku „reportáže“) si mohly

odnést domů a poté odevzdávat do připravené, alespoň trochu anonymní krabice. Dokonce jsem s některými dětmi probírala, jak tam pěkně „nasol“ samé pětky. Výsledek odevzdaných vysvědčení či reportáží mě mile překvapil – žádná podlézání ani přemrštěná negativa. Měla jsem dojem, že se děti snažily upřímně a spravedlivě psát své názory. Nejvíce negativních připomínek jsem zaznamenala k „zastaralosti“ nebo „nemodernosti“ prostředí knihovny (sídíme ve vile z počátku 20. století). To, co asi většině dospělých čtenářů vyhovuje, vnímají děti jinak. Některé děti svá vysvědčení rády komentovaly, mnohé je obohacovaly velice zajímavým výtvarným doprovodem (v tomto ohledu byl nejlepší ročník, kdy jsme tvořili obálky knih) a musím upřímně říci, že mne dojaly některé spontánní básnické výtvořky. Nakonec jsme si to (přes prvotní obavy) všichni užili!

Co považuji za důležité ve své práci s dětskými čtenáři? Dá-li se to říct stručně, tak naslouchání a vstřícnost. Každé dítě přichází nejen pro jinou knihu, ale také s jinými problémy. Někomu stačí ponechat prostor pro probírání či čtení knih, někdo si potřebuje popovídat a s výběrem knihy poradit. Pomáhá mi, že hodně titulů dětské produkce přečtu. Koneckonců mám i výhodu, že je sama vybírám, nakupuji a zpracovávám. Na první dojem či recenze distributorů se mnohdy nedá dát. Najdou se i velice pěkné tituly třeba mezi romány pro dívky!

RENATA CHLOUBOVÁ

✉ knihovna@rychnovjbc.cz

Statistika za rok 2015

Obec Rychnov u Jablonce nad Nisou (Liberecký kraj)

Počet obyvatel	2 691
Počet čtenářů	661
Počet čtenářů do 15 let	201
Počet akcí pro děti	42

Portál eBadatelna Zlínského kraje aneb Od digitalizace ke zveřejnění

Když se Zlínský kraj v roce 2011 rozhodoval, zda uskutečnit projekt s názvem *Digitalizace dokumentů ve Zlínském kraji*, logicky se nabízelá myšlenka, jak s digitalizovaným fondem dokumentů dále naložit. Jednalo se o dokumenty paměťových institucí Zlínského kraje, ve velké většině o jejich sbírkové a knihovní fondy. Pro digitalizaci byly vybrány především fondy ohrožené, u kterých při časté mechanické manipulaci hrozila jejich devastace. Muzejní knihovny využily digitalizace také ke zkompletování regionálních periodik. Díky spolupráci především s vědeckými knihovnami, které vlastnily chybějící čísla či ročníky, se tak podařilo vytvořit ucelený fond zejména nejstarších periodik.

Kromě problematiky samotné digitalizace byla ve fázi přípravy souběžně řešena otázka, kde a jakým způsobem data digitalizovaných fondů bezpečně dlouhodobě uložit a jak tento fond dat využít pro prezentaci paměťových institucí. Postupně se zrodila myšlenka vytvořit webový portál, jehož prostřednictvím by byly sbírkové a knihovní fondy představovány široké veřejnosti. S ohledem na zveřejňovaný obsah se bude jednat o portál „regionální“ s možností poskytovat zveřejňované dokumenty do dalších nadregionálních portálů, ale i portálů „celosvětového“ významu. Ale pěkně popořádku...

Digitalizace jako impuls

Jak již bylo v úvodu řečeno, na samém začátku naší cesty k portálu eBadatelna byla digitalizace. Do projektu *Digitalizace dokumentů ve Zlínském kraji* se zapojily následující paměťové instituce, příspěvkové organizace Zlínského kraje:

- Hvězdárna Valašské Meziříčí,
- Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně,
- Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně,
- Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně,
- Muzeum Kroměřížska v Kroměříži,
- Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně,
- Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.

Již na počátku projektu vznikla pracovní skupina s názvem „Centrum pro digitalizaci“ složená z odborných pracovníků paměťových institucí – kurátorů a pracovníků knihoven, zástupců dodavatele a zástupců Zlínského kraje z oddělení informatiky, oddělení přípravy a realizace projektů a odboru kultury a památkové péče. S odstupem času se tento krok ukázal jako velmi užitečný a naprosto klíčový pro realizaci celého projektu, ale i projektů na digitalizaci navazujících. Po celou dobu realizace projektu řešila pracovní skupina veškerou odbornou problematiku. Zabývala se výběrem dokumentů pro digitalizaci, technickými parametry digitalizace, návrhy metadatových struktur pro popis digitalizovaných fondů, které jsou pro následně strojově zpracování naprosto nezbytností.

Ve světě knihovních fondů existuje poměrně dlouhou přesná standardizace pro jejich popis. Pro oblast muzejních sbírek je tato problematika zatím poměrně značně roztržštěná a datové standardy pro popis nejsou sjednoceny. Problém ohledně popisných metadat jsme tedy byli nuceni vy-

Detailní náhled dokumentu

řešit hlavně u sbírkových fondů muzeí a galerií. Bylo nutné navrhnout a stanovit struktury popisných metadat sbírkových předmětů, díky kterým pak bylo možné s digitalizovanými dokumenty pracovat při dalším elektronickém zpracování, a to jak při jejich ukládání do repozitáře, tak i při práci související se zveřejněním dokumentů, což se ve výsledku úspěšně podařilo. Realizací projektu Digitalizace se podařilo vytvořit digitální fond předmětů z uvedených paměťových institucí o objemu přibližně 13 terabytů. Souběžně se také podařilo zrealizovat vytvoření krajského digitálního repozitáře, do kterého byl tento fond následně uložen.

Součástí fondu jsou dokumenty a sbírkové předměty v následujícím rozsahu:

- **monografie** (vydané po roce 1800 včetně) – 610 monografií s celkem 99 084 stranami ve formátu A2–A5;
- **staré tisky** (knihy vydané do roku 1800) – 41 starých tisků o 21 916 stranách ve formátech A1, A3, A4 a A5;
- **periodika** (noviny, časopisy, výroční zprávy apod.) – 53 periodik s celkem 316 024 stranami ve formátu A2–A5;
- **kartografické materiály** (mapy, plány, atlasy) – 1028 kusů ve formátu A–A5;
- **listiny, dokumenty a plakáty** – 59 dokumentů o 1273 listech ve formátech A–A6;
- **fotografické a skleněné negativy** – 1912 políček filmových, 1600 políček na skle;
- **filmy** – 71 filmů v celkové délce trvání 860 min.

Zveřejnění a zpřístupnění digitalizovaného fondu

Za účelem zveřejnění uvedeného digitálního fondu paměťových institucí byl Zlínským krajem v průběhu let 2014–2015 realizován nový projekt s názvem *Zpřístupnění digitálního obsahu*. Jeho úkolem a náplní bylo vytvoření komplexního softwarového řešení, které umožní výběr dokumentů z repozitáře pro zveřejnění, jejich podrobný popis kurátory, resp. kompletní přípravu pro zveřejnění a následně samotné zveřejnění dokumentu na portále eBadatelna Zlínského kraje, a to v souladu s platnou legislativou. Jedním z dalších požadavků na řešení byla existence mechanismů pro export dat do jiných portálů obdobného charakteru prostřednictvím standardizovaných protokolů – tzv. interoperabilita. Na základě diskusí v rámci pracovní skupiny „Centrum pro zpřístupnění digitálního obsahu“, která plynule navázala na práci předchozí pracovní skupiny pro digitalizaci, vznikl požadavek, aby součástí portálu eBadatelna byly nejen sekce pro zveřejnění článků a virtuálních výstav, ale také služby pro zabezpečenou komunikaci mezi konkrétním kurátorem a autentizovaným badatelem, uživatelem portálu.

Dříve než jsme byli schopni stanovit přesné zadání, byli jsme nuceni si odpovědět na dvě zásadní otázky. Ta první zněla, jestli pro zpřístupnění našich digitalizovaných fondů „vyrobíme“ vlastní regionální portál, nebo data přímo poskytovat do jiných obdobných systémů – jako je například portál „eSbírky“, který provozuje

Národní muzeum. Pro vytvoření vlastního portálu byly hlavními argumenty úplná a rychlá kontrola nad vlastními daty a zpětná kompatibilita dat. Vlastní portál komunikující s portálem třetí strany prostřednictvím standardizovaných protokolů pro výměnu dat může zpětnou kompatibilitu následně zajistit automatizovaně.

Druhá otázka vstala v momentě, kdy jsme se rozhodli realizovat vlastní portál, a týkala se samotného způsobu naplňování portálu eBadatelna dokumenty. Bylo nutné rozhodnout, zda zvolit metodu „plně automatizovaného“ naplňování portálu popisnými daty přímo z evidenčních systémů paměťových institucí, nebo řízené naplňování portálu pod přímou kontrolou kurátorů. Pro „plně automatizovanou“ metodu hovořila rychlost plnění portálu daty. Vzhledem k určité specifičnosti evidence muzejních sbírkových předmětů se jevila nemožnost kontroly stávajícího věcného popisu zveřejňovaného obsahu jako velmi negativní. Na základě odborné debaty s kurátory byl zvolen způsob, jenž každému kurátorovi umožní vlastní přípravu a popis dokumentu pro zveřejnění. Nově zjištěné skutečnosti při popisu zpětně promítá do evidenčního systému. Právě tato kontrola a následně možnost zpřesňovat samotnou evidenci sbírek byla vyhodnocena jako významná přidaná hodnota pro evidenci a stala se tak hlavním kvalitativním argumentem pro výběr této varianty.

Zveřejnění každého dokumentu prochází tedy podrobnou přípravou pod vlastní kontrolou kurátora. Tím je zajištěna aktualizace zveřejňovaných digitálních dokumentů. Přesto, že tento způsob je oproti alternativě automatizovaného plnění pomalejší, byl zvolen s ohledem na kvalitu zveřejnění dokumentů jako jediný možný.

Popis řešení zveřejnění a zpřístupnění

Celé softwarové řešení zajišťující zveřejnění a zpřístupnění digitálního fondu paměťových institucí se skládá ze dvou základních částí – modulů. Tím prvním je tzv. Office modul a druhým je samotný webový portál eBadatelna, volně dostupný z prostředí internetu. **Office modul** je interním modulem dostupným pouze kurátorům a pracovníkům knihoven na základě jejich autentizace. Slouží pro přípravu a po-

drobný popis dokumentu, vytvoření virtuálních výstav a jejich zveřejnění, redaktorům k publikování článků, správcům systému ke konfiguraci portálu, správě organizací a uživatelů, přenosu aktuálních metadatových informací z evidenčních systémů do systému pro zveřejnění. **Portál eBadatelna** Zlínského kraje slouží pro vyhledávání a prohlížení zveřejněných dokumentů, současně poskytuje doplňkové služby pro komunikaci badatele s kurátorem.

Příprava a popis dokumentu jsou realizovány prostřednictvím Office modulu. Kurátor si z dokumentů připravených pro zpracování vybere dokumenty, které má zájem zveřejnit na portálu. Pokud existují záznamy s popisnými údaji převzaté z evidenčního systému, jsou kurátorovi nabídnuty pro užití při podrobném popisu. Údaje věcného popisu dokumentů je možné rozdělit do dvou hlavních skupin. První skupinu tvoří údaje: typ dokumentu, podtyp dokumentu, jazyk dokumentu, období dokumentu, autor, žánr, téma, rok vzniku.

Tyto skupiny údajů současně na portálu eBadatelna tvoří výběrové fasety – filtry, které najdeme na portálu v levém panelu. Přiřazením hodnot do uvedených polí se záznamy řadí do odpovídajících kategorií, podle kterých je lze na portálu eBadatelna následně vyhledávat. Uvedené údaje jsou doplněny automaticky o názvy organizací podle správce zveřejněného dokumentu.

Druhou skupinou jsou běžné popisné údaje jako např. popis, vydavatel a další. **Office modul** nabízí kurátorům možnost přidání v podstatě jakéhokoli dalšího popisného pole, včetně jeho pojmenování. U každého pole s popisem může kurátor individuálně určit, zda bude údaj na portále zobrazený, nebo skrytý. Kurátor má rovněž možnost určit, která ze stran připravovaného dokumentu bude použita na portále jako miniatura, dále má rovněž možnost odeslat z evidenčního systému aktuální popisná metadata pro popis dokumentu do modulu Office. Pokud jsou pak v Office modulu tyto údaje k dispozici, na základě jednoznačné identifikace polí se přímo automaticky spárují s popisem – naplní do polí popisu odpovídajícího typu. Ostatní se zobrazí ve speciální sekci modulu a lze je jednoduše do odpovídajících polí vložit – zkopírovat manuálně. Kurátor poté může zkopírované

Periodikum Moravská Slovač – titulní a inzertní strana

údaje v jednotlivých polích dále aktualizovat, čímž se výrazně snižuje pracnost popisu.

Další důležité možnosti, které Office modul nabízí kurátorům při přípravě dokumentu ke zveřejnění, jsou spojeny se způsobem, resp. rozsahem prezentace dokumentu na portále eBadatelna. Mezi základní možnosti patří způsob zveřejnění jednotlivých dokumentů, které jsou chráněny autorským zákonem, a nelze tedy zpřístupnit jejich kompletní obsah. V takovém případě je zpřístupněna pouze miniatura se základními popisnými údaji o dokumentu. Výčet popisných údajů může opět určit kurátor v rámci přípravy. Na portále se pak badateli zobrazí upozornění, že dokument je autorsky chráněn. Nastavením portálu lze zajistit, že pokud si autorsky chráněné dokumenty budete prohlížet prostřednictvím portálu eBadatelna v budově instituce, která je současně správcem dokumentu, bude dokument zobrazen v plném rozsahu, ale bez jakékoliv možnosti stažení, resp. kopírování; což plně odpovídá situaci v analogovém světě dokumentů. U dokumentů, které nepodléhají autorskému zákonu, je jejich obsah zobrazován v plném rozsahu. Kurátor má možnost dále zvolit, jestli bude badatelům nabídnut export do PDF dokumentu. Pokud jde o dokument obsahující čtecí textovou vrstvu, je možné také nabídnout jeho stažení ve formátu ePUB pro elektronické čtečky knih. Dokument lze opatřit vodotiskem, včetně jeho umístění v rámci obrazu. Vymezením data počátku

a konce zveřejnění lze také přesně určit časový úsek, ve kterém bude dokument viditelný na portále eBadatelna. Modul Office nabízí kurátorům množství hromadných operací nad skupinou připravovaných dokumentů. Jejich využití pak přípravu značně urychlí, například u periodik. Mimo samotný popis dokumentů obsahuje Office modul nástroje pro publikaci informativních článků a virtuálních výstav.

Administrátorům modul poskytuje možnosti nastavení vzhledu portálu, datových zdrojů, statistik, řízený import dat z repozitáře, správu uživatelů apod.

Webový portál eBadatelna Zlínského kraje obsahuje základní nástroje pro vyhledávání a zobrazování zveřejněných dokumentů připravených prostřednictvím modulu Office a zveřejněných jednotlivými kurátory. Součástí jsou metadata, náhledy a detaily dokumentů, u dokumentů s textovou vrstvou OCR, exporty do souborů formátu PDF nebo formátu pro elektronické čtečky knih. Pro nalezení patřičného dokumentu, resp. skupiny dokumentů lze použít několik různých způsobů vyhledávání, včetně jejich vzájemných kombinací. Jde například o hledání podle klíčových slov, hledání pomocí výběrových filtrů-faset. Na portále naleznete rovněž sekci pro propagaci článků a propagaci virtuálních výstav. Pro registrované, resp. ověřené uživatele-badatele nabízí portál službu pro ověřenou komunikaci s badatelem nebo rezervaci dokumentu prostřednictvím služby portálu. Pro ověření je možné použít přihlášení prostřednictvím služby „mojeID“, která je v portále integrována. Přimo z portálu lze velmi jednoduchým způsobem „sdílet“ vybraný dokument do sociálních sítí.

Řešení má implementovány funkcionality pro výměnu dat s obdobnými portály, které rovněž disponují těmito funkcionalitami. Jde především o protokol OAI-PMH, Z39.50, SRU. V současnosti je připraven OAI provider pro portál „eSbirky“. Zlínský kraj již uzavřel smlouvy

s portálem EUROPEANA, kam prostřednictvím portálu „eSbírký“ bude data poskytovat.

Co říci na závěr... aneb Jaké jsou hlavní přínosy

Zlínský kraj a jeho paměťové instituce vytvořily v rámci České republiky projekt eBadatelna, díky němuž jsou postupně digitálně zpřístupňovány zajímavé dokumenty z fondů Hvězdárny Valašské Meziříčí, Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně, Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, Muzea Kroměřížska v Kroměříži, Muzea regionu Valašsko ve Vsetíně, Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně a Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

Zájemci o historii regionu si mohou na portále prohlédnout některé regionální noviny a časopisy, knihy, umělecká díla, mapy a plány či zajímavé historické fotografie a videosnímky, a to díky tomu, že část fondů paměťových institucí byla v uplynulých letech digitalizována. Vytvoření elektronických verzí dokumentů při-

spělo současně k jejich ochraně a mnohdy i záchraně pro budoucí generace. Významným počinem byla také spolupráce s vědeckými knihovnami při zkompletování regionálních novin, jejichž jednotlivé ročníky nebo čísla nebyly v regionu uchovány v celistvosti.

Nový portál eBadatelna přináší široké laické a odborné veřejnosti nejen zpřístupnění digitalizovaných dokumentů, jejichž počet bude průběžně neustále stoupat, ale nabízí zájemcům také zhlédnutí virtuálních výstav či studium zajímavých článků o fondech paměťových institucí.

Po stránce technické není nepodstatné zmínit, že celé řešení bylo kompletně navrženo a realizováno jako „Open Source“, což mělo za následek výrazné snížení nákladů na jeho pořízení a správu. Teď už nezbývá než kliknout v prohlížeči svého počítače na odkaz <http://ebadatelna.zlkraj.cz> a nechat se reálné portálem provést.

VÍTĚZSLAV MACH

✉ Vitezslav.Mach@kr-zlinsky.cz

Jak dobrá je knihovna?

Už je to několik let, kdy se knihovny v České republice začaly zabývat tím, jestli se to, že je knihovna veskrze pozitivním společenským jevem, dá nějak změřit. Údaje více či méně pečlivě vykazované ve statistikách NIPOS se staly základem pro poměrování výkonů některých knihoven srovnatelných parametrů (benchmarking), stanovili jsme standardy dobré knihovny, některé knihovny se zapojily do hodnocení knihoven a jejich dětských oddělení v soutěži *Kamarádka knihovna*, máme soutěž *Knihovna roku* a spoustu aktivit směřujících k ocenění dobrých knihoven a knihovníků v regionech. To všechno jsou výborné aktivity.

Přesto se stává, že v řadě případů – třeba při změně vedení obce – nedokážeme knihovnu dobře „prodat“ a obhájit její důležité místo při dělení finančních zdrojů mezi vzdělávání (školy), zdravotnictví (nemocnice), sport (hřiště), bezpečnost (městská policie) apod.

Jak na to lépe? To se už několik let snaží vymyslet a prokázat tým lidí z Městské knihovny v Praze, Univerzity v Pardubicích, Univerzity Mateje Béla v Banské Bystrici a spolupracovníků ze sféry sociologických průzkumů.

Projekt *Vyplatí se knihovna* se snaží společenský pocit, že „knihovny jsou místem, kde je lidem dobře, spoustu věcí se dozvědí, zabaví se i poučí, že je to místo pro každého, kdo něco hledá...“, vyjádřit v řeci čísel, dokonce i v částkách peněz. V uplynulých letech se již desítky knihoven seznámily na seminářích s hlavními principy metody spočívající v počítání efektivity návratnosti peněz, které do knihovny její zřizovatel vložil. Na následných workshopech si potom na konkrétních číslech vlastní knihovny každý mohl spočítat, kolik se za jednu korunu vloženou do knihovny vrátí užítku obci, kde knihovna působí.

Snadnost, s níž se k výsledku společně dobereme, je přímo úměrná tomu, v jakém pořádku máme výše zmiňovaná statistická, ekonomická, výkaznická data. A výsledek práce, počítání a snahy? Přesvědčivé údaje v ověřeném certifikátu, které potvrzují, že se knihovny společnosti vyplatí.

Letos už proběhl seminář v Olomouci a workshop v Ostravě. Další příležitost se připojit a najít to své „číslo úspěchu“ je:

14. 10. 2016 v Městské knihovně v Praze – seminář pro knihovny (10–16 hod.);

4. 11. 2016 v Městské knihovně v Praze – seminář pro starosty (9–11 hod.);

22. 11. 2016 v Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem – workshop pro knihovny (10–16 hod.);

23. 11. 2016 v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích – workshop pro knihovny (10–16 hod.).

Pro přihlášení a případně bližší informace využijte adresu roi.mlp.cz. Přípravila JAROSLAVA ŠTĚRBOVÁ

Nebezpečný svědek našeho života

HERMANN, Judith. *Počátek veškeré lásky*. Přeložil Petr Štědroň. 1. vydání. Brno: Větrné mlýny, 2016. 204 stran.

Judith Hermannová (* 1970) nepochybně patří k nejvýznamnějším představitelkám současné německé literatury (nezřídka bývá označována za hlas své generace) a je považována za vůdčí osobnost skupiny autorek reprezentujících novou vlnu ženské prózy, označovaných jako „Fräuleinwunder“, „dívků zázrak“ (čemuž se ovšem sama brání). Zaslouhou brněnského nakladatelství Větrné mlýny ji pak můžeme řadit též mezi žijící německé spisovatele, s jejichž tvorbou je český čte-

Jistý posun směrem k próze většího rozsahu jsme přitom mohli zaznamenat již v povídkové tvorbě Hermannové (která výrazně napomohla

obrodě dotyčného žánru v Německu), přičemž tato tendence vyvrcholila pěticí tematicky i jinak provázaných delších povídek v knize *Alice*. Naproti tomu její dvousetstránkový román *Počátek veškeré lásky* spojuje s autorčinou tvorbou povídkovou celá řada podstatných atributů, které pojmenovává kupříkladu Radim Kopáč ve svém

doslovu k *Alici*. Příběh Stelly, vdané ošetřovatelky a matky čtyřleté dcery, která se stane obětí stalkingu, sdílí s předešlými prózami Hermannové důraz na atmosféru, popisnost i specifický jazyk, ovlivněný stylem žurnalistickým a vyznačující se strohostí, odměřeností, absencí metaforiky či symboliky.

Přestože kniha nepostrádá dramatickou zápletku, jedná se o prózu spíše nedějovou, postavenou především na líčení (posléze narušeného) každodenního života hrdinčiny rodiny. Zkušená

Volba dějiště, stejně jako neurčitost zobrazovaných reálií odráží spisovatelčinu snahu o co nejuniverzálnější uměleckou reflexi vybraných negativních stránek moderní civilizace. Román Hermannové totiž nepojednává jen o stalkingu, ale také – ba především – o nepřekonatelné osamělosti lidského individua, vnitřní samoty přetrvávající i v kruhu rodiny, přátel, kolegů či sousedů.

nář velmi dobře obeznámen. V průběhu let zde totiž vyšly hned tři knihy Hermannové – povídkové soubory *Letní dům, později* (1998, čes. 2000), *Nic než přízraky* (2003, čes. 2005) a *Alice* (2009, čes. 2013) –, k nimž letos přibyl i titul čtvrtý, kterým se stal autorčin románový debut z roku 2014, nazvaný *Počátek veškeré lásky* a do češtiny přeložený Petrem Štědroňem. (Jistě nepotrvá dlouho a dočkáme se i českého vydání nového svazku povídek Judith Hermannové, který v Německu vyšel letos v květnu pod názvem *Lettipark: Erzählungen*.)

autorka se vyhýbá nástrahám černobílého zobrazení svých postav – vztah Stelly a jejího muže Jasona není v žádném případě idylický a vpád stalkera jménem Mister Pfister, vykresleného s jistou dávkou empatie, trhliny v jejich manželství vlastně pouze odkrývá a dále prohlubuje. Scény zachycující řídkou interakci románových hrdinů a nevelké množství jejich dialogů přitom tvoří jen malou část textu, jemuž vévodí podrobné popisy interiérů a exteriérů, Stelliných domácích činností a pracovních aktivit i zvoleného prostředí – blíže neurčeného satelitního městečka, které se

stává domovem obětí stalkingu i jejich pronásledovatele.

Volba dějiště, stejně jako neurčitost zobrazovaných reálií odráží spisovatelčinu snahu o co nejuniverzálnější uměleckou reflexi vybraných negativních stránek moderní civilizace. Román Hermannové totiž nepojednává jen o stalkingu, ale také – ba především – o nepřekonatelné osamělosti lidského individua, vnitřní samotě přetrvávající i v kruhu rodiny, přátel, kolegů či sousedů. Jak podotýká jedna z vedlejších postav: „Všechno, co cítíš, se odehrává jenom v tobě, existuje jenom to ‚v nás‘ – nic jiného.“ Čím víc jsme v globálním světě navzájem (často jen zdánlivě) propojeni, tím méně si osoby ve svém okolí připouštíme k tělu a dáváme přednost mnohdy nebezpečné anonymitě, jejímž přílehlavým symbolem je právě satelitní městečko („Stella své sousedy nezná. Okolí je uzavřené, lidi tady navzájem nenavazují žádné kontakty. [...] Nepředpokládala, že by byl tak nablízku, už celou tu dobu, jen o pár domů dál, že by tady – žil jako ona“). O to větším šokem může být pro takového člověka setkání se stalk-

rem, vytrvalým stínem, který má o životě své oběti lepší povědomí než mnozí její blízcí. V nitru bezmála neviditelné hlavní hrdinky, která je náhle vystavena intenzivnímu cizímu pohledu, se tak probouzejí dosti nečekané myšlenky a pocity...

V dlouho očekávaném románovém debutu zůstala Judith Hermannová věrná svému charakteristickému rukopisu, za jehož emblematický rys lze považovat jak formální, tak obsahový minimalismus. Podobně jako ve většině jejích povídek se i zde projevuje autorčin sklon k popisnosti, hromadění předmětných motivů a líčení atmosféry příběhu na úkor vlastního děje. Hermannová rovněž nadále udržuje kurz nastavený jejími posledními prózami, vzdalujíc se od generační výpovědi směrem k reflexi aktuálních civilizačních fenoménů i nadčasových otázek lidské existence. Větší plocha románu bohužel dává vyniknout jistým hraničním spisovatelčiny osobité poetiky, neboť leckteré výše zmíněné prostředky v takovém množství čtenářský požitek spíše oslabují a celá kniha pak může na někoho působit poněkud chladným a odtažitým dojmem.

MEDIÁLNÍ PARTNERSTVÍ

DIGI 2016

Digitální technologie a kulturní dědictví

Ve dnech **24. a 25. listopadu 2016** proběhne v Praze druhý ročník mezinárodní konference **DIGI 2016 Digitální technologie a kulturní dědictví**, kterou pořádá Omnium, z. s. Konference se věnuje aktuálnímu tématu dokumentace s využitím digitálních technologií. Celosvětovou tendencí v oblasti kulturního dědictví ve správě kulturních, paměťových a veřejných institucí je digitalizace maximálního množství materiálů a tím docílení rychlejšího, spolehlivějšího a bezpečnějšího zpřístupnění potřebných dat odborné i široké veřejnosti prostřednictvím internetu. Digitalizace umožňuje zpřístupnit online veškeré listinné, fotografické i archivní dokumenty (negativy, fotografie, zvukové a filmové záznamy, plánové dokumentace, grafiky, obrazy, textilie apod.). Výstupy z digitalizace umožňují nejen šířit potřebné informace mezi odbornou i laickou veřejnost, ale také tyto informace zachránit a uchovat pro další generace.

Konference je tematicky rozdělena do přednáškových bloků. První sekce je věnována sběru a zpracování dat v oblasti dokumentace památek (3D skenování, fotogrammetrie, BIM apod.). Druhá sekce je zaměřena na digitalizaci historických dokumentů, knih, mapových podkladů, fotografií, filmových a zvukových záznamů, jejich zpřístupňování a uchovávání. A třetí sekce je věnována internetovým a mobilním aplikacím, které umožňují prohlížení zdigitalizovaných záznamů.

Registrace pro aktivní i pasivní účastníky je již otevřena. Více informací o konferenci naleznete na webu www.digiheritage.cz.

Kontakt: info@digiheritage.cz

Z POKLADŮ...

Knihovny Archivu hlavního města Prahy

Počátky knihovny Archivu hlavního města Prahy (AMP) sahají do prvního desetiletí 19. století. Roku 1851, kdy archiv získal status samostatného úřadu pražské městské správy, byla již jeho nedílnou součástí. Zaměření knihovny vyplývalo z poslání archivu shromažďovat, zpracovávat a zprostředkovávat dokumenty svědčící o minulém i přítomném životě města Prahy. Sloužila jak k úřední potřebě magistrátu, tak i k účelům vědeckého bádání. Shromažďovala publikace státní správy a pražské obce, spisy potřebné k provozu úřadu, pragensionální literaturu, tituly k dějinám měst, městskému právu, českým dějinám i pomocným vědám historickým. Systematicky budovala sbírku periodického tisku. Tato vědecky cenná knihovna o rozsahu asi 70 000 svazků shořela při požáru Staroměstské radnice 8. května 1945 i se svými katalogy a zpracovanými pomůckami. Zachovaly se pouze staré a vzácné tisky, které byly evakuovány mimo Prahu.

Po válce byl AMP umístěn v prostorách Clam-Gallasova paláce na Starém Městě pražském. Bezprostředně se započalo i s obnovou knihovny – jednak nákupy a svozem knižních fondů ze zrušených úřadů, ale zejména díky darům jednotlivců a různých institucí, v neposlední řadě pak z poválečných konfiskátů. Na základě rozhodnutí Národní kulturní komise převzala knihovna část (asi 45 000 svazků) knihovny zaniklého Spolku pro dějiny Němců v Čechách, část zámeckých knihoven z Mníšku a Víně a knihovnu pražského velitelství SS. Do fondu byly včleněny také osobní knihovny některých významných historiků německé univerzity, například Eduarda Wintera, Josefa Pfitznera, Otto Peterky či Rudolfa Schreiberera. Tyto akvizice svým složením neodpovídaly původnímu zaměření knihovny, takže válečné ztráty nemohly plně nahradit. Knižní fond byl však obohacen o literaturu dokládající život Němců v Čechách, četné publikace o německé historii a kultuře i o předválečnou, resp. válečnou německou propagandu. V padesátých letech byly fondy doplněny převzetím odborné literatury vyřazené z Městské knihovny v Praze.

Od roku 1998 sídlí knihovna AMP v nové budově archivu v Praze 4-Chodově. Působí jako odborná knihovna konzervačního charakteru. Její informační gesce zahrnuje českou i cizojazyčnou literaturu zaměřenou především na historii a současnost Prahy, dějiny měst, městského zřízení a obecní správy, archivnictví a pomocné vědy historické, správní právo, české a hospodářské dějiny a jiné společenské vědy. Shromažďuje i publikace vydané magistrátem nebo institucemi spravovanými městem – například příležitostně tisky pražských škol, závodů, zdravotnických zařízení, divadel, muzeí a galerií, dále pak průvodce po archivech a inventáře. Nalezneme zde i základní příručkovou literaturu, encyklopedie a jazykové slovníky.

V archivní knihovně si **zvlášť ceníme** dokumentů, které asi každého na pohled neoslní, ale jako důležitý historický pramen doplňují bádání v archivních materiálech. Patří mezi ně normativní písemnosti, např. sněmovní artikuly, sbírky zákonů, nařízení a právních předpisů, dále rozličné prameny vnitroinstitucionální: kancelářské správní řády, instrukce, jednací a organizační řády, seznamy osob či schématismy, které zachycují agendu i personální obsazení různých institucí, výroční zprávy, protokoly z plenárních zasedání, věstníky a ročenky. Jiným typem dokumentů jsou například statistické a administrativní zprávy, soupisy obyvatelstva, lexikony a seznamy míst, almanachy, adresáře a telefonní seznamy, ukazatele domů apod.

Vedle nákupů a darů rozšiřujeme sbírku i výměnami mezi českými a zahraničními institucemi. Knihovna dnes spravuje více než 114 325 knižních jednotek, což představuje rozsah 2722 metrů.

Soubor monografií v knihovně AMP obsahuje asi 53 000 knižních jednotek. Pod zvláštní signaturou jsou včleněna pragensia, sbírka téměř 5000 titulů odborné i populární literatury, obrazových a informačních publikací k dějinám i současnosti Prahy.

Oddělení novin shromažďuje 342 titulů především pražských vydání novin (deníků) a zpravodajů jak v českém, tak i v německém jazyce. Nejstarším titulem je *Prager Oberpostamtszeitung*, který vycházel

od roku 1783, dále z německých listů např. *Bohemia* (1828–1938), *Tagesbote aus Böhmen* (1852–1879), *Prager Tagblatt* (1877–1939), *Constitutionelles Blatt aus Böhmen* (1848–1852), *Deutsche Zeitung aus Böhmen* (1849–1851), *Montagsblatt aus Böhmen* (1896–1939), *Politik* (1862–1907) či *Prager Abendblatt* (1867–1926), z českých pak *Pražské noviny* (1847–1938), *Národní listy* (1861–1941), *Národ* (1863–1938), *Národní politika* (1884–1945) nebo *Posel z Prahy* (1868–1879).

V časopiseckém oddělení se nachází více než 4400 titulů především společenskovedného zaměření, odborná periodika týkající se historie a archivnictví, kulturní a regionální historie, oblasti veřejné správy a práva, dále populárně naučné i zábavné časopisy, dokumentující společenský a kulturní obraz doby od počátku 19. století až do současnosti. Široká škála zahrnuje zpravodaje pražských městských částí, sborníky muzeí a galerií, úřední věstníky, zákoníky a statistiky, genealogické almanachy, časopisy věnované výtvarnému umění, humoristické časopisy, módy či kalendáře. Mezi nejstarší periodika u nás patří např. Gothajské almanachy (od roku 1770), *Der Kinderfreund* (1780–1782), *Kaiserlich königlicher Titular und Familienkalender des Königreichs Böhmen* (1786–1787), *Provinzialnachrichten aus den Kaiser. königl. Staaten und Erbländer* (1783–1787), *Apollo* (1793), *Prager Theater Almanach* (od roku 1808). Výměna se zahraničními institucemi nám umožňuje získávat podobně zaměřené tituly i z Německa, Slovenska, Polska, Rakouska a Slovinska.

Sbírka výročních zpráv ve své základní, pragensionální řadě zahrnuje unikátní soubor asi 1750 svazků: zprávy pražských škol, především gymnázií a reálků (nejstarší je *Juventus* staroměstského gymnázia z roku 1788 a zprávy Staroměstského akademického gymnázia z let 1814–1845, malostranského a 21 nejstarších gymnázií), jednatelské a účetní zprávy různých spolků, svazů a jiných společenstev, fondů, jednot, klubů, komisí, divadel, muzeí, nemocnic, pojišťoven, záložen a bank. Sbírkou obsahuje také téměř tisíc fasciкул výročních zpráv škol a dalších institucí z 265 měst bývalého Československa.

Součástí knihovny byla původně i **sbírka starých a vzácných tisků**, která dnes tvoří samostatnou archivní sbírku v rámci oddělení historických sbírek a depozit. Veřejnosti je stejně jako knihovna přístupná prezenčně přes badatelnu archivu.

Staré a vzácné tisky obsahují zhruba 5800 titulů, tematicky velmi pestrých, vydaných od poloviny 15. až po 20. století. Jsou tu díla teologická, filozofická, historická, místopisná, jazykovědná, ekonomická i populárně naučná. Zajímavé jsou řady kalendářů, které téměř souvisle pokrývají období od počátku 17. do druhé poloviny 18. století, řady sněmovních artikulů od 16. do 18. století, brožury a letáky z doby třicetileté války a dokumentace k politickým událostem roku 1848. Mimo jiné sbírka zahrnuje dvě vydání *Kosmografie* Sebastiana Münstera vydané v Basileji v letech 1564 a 1592 a její české vydání v překladu Zikmunda z Púchova, uherskou kroniku Antonia Bonfiniho vydanou v Basileji roku 1568, tureckou historii Heinricha Müllera, Merianovu *Topographii Bohemiae, Moraviae et Silesiae* nebo *Theatrum Europaeum*. Z dílny melantríšsko-veleslavinské, která je ve sbírce pěkně zastoupená, jmenujme například dvě vydání *Bible české* (1556–1557 a 1560–1561), Rvačovského *Masopust*, německé vydání Mattioliho *Herbáře* z roku 1563 nebo učebnici Ondřeje Klatovského *Knižka v Českém a Německém Jazyku složená, kterakby Czech německy, a Němec Česky čísti, psáti, y mluwiti, učiti se měl* z roku 1603. Pozoruhodný je Veleslavínův *Kalendář historický* z vlastnictví rodiny Dvorských z Gryfí Hory.

K pokladům sbírky patří i **39 prvotisků**, z nichž můžeme zmínit *Codex Iustiniani* od basilejského tiskaře Michaela Wensslera či biblický komentář Mikuláše z Lyry, vydaný Antonínem Kobergerem roku 1498. Populární *Schedelovu kroniku* s nejstarším vyobrazením Prahy najdeme ve třech exemplářích. Jde o Kobergerovo německé i latinské vydání z let 1493 a 1494 a augspurské latinské vydání Hanse Schönspergera z roku 1500.

Zvlášť je vydělen malý soubor publikací s cenným nebo dokumentačně zajímavým obrazovým doprovodem. Jedná se především o průvodce městy, publikace s popisy míst, historických událostí nebo s portréty významných osob. Jsou mezi nimi například i *Civitates orbis terrarum* George Brauna z let 1572–1618.

Knihovní fondy slouží pracovníkům archivu, kteří využívají knihovnu jako příručku ke své práci, i veřejnosti. Na internetových stánkách AMP je přístupný knihovní katalog. Vyhledanou knihu si může čtenář objednat do studovny k prezenčnímu studiu.

MARKÉTA KREJČOVÁ • Marketa.Krejцова@praha.eu

Pohádka sedmá: O drakovi a dlouhodobé, soustavné a vytrvalé práci

Bylo jednou jedno království a to bylo šťastné až do chvíle, kdy se do blízkosti přistěhoval drak. Drakovi bylo štěstí obyvatel ukradené, a tak je týral svými požadavky. Deset panen, poručil si třeba. Sto volů, žádal příště. Tisíc kuřat! Nároky byly vysoké a král se trápil, s ním i všichni poddaní. Nikdo netušil, na koho dojde příště. Kdo bude muset obětovat kuře nebo volka.

Král přemýšlel o vojenském řešení, o spolupráci se sousedním královstvím, dokonce i o exilu, ale nakonec najal specialistu komunikace. A řekl mu: dělej, co uznáš za vhodné, ukonči naše trápení.

A specialista si sedl do trávy a myslel. Myslel na to, co je vlastně drak zač. Jaké má návyky, jaké vzdělání. Jestli si čistí zuby a za jak dlouho tu požadovanou zvěř může sníst. Našel si encyklopedii o dracích a statistické výkazy o dračím výskytu, žravosti a způsobu života. A pak pátral hlouběji. Jaká jsou asi drakova nejtajnější přání? Co mu v životě chybí? Co by dělal drak, kdyby měl více volného času? Co by opravdu chtěl?

A usoudil, že drak se může cítit osamělý. Šel se na něj tedy podívat.

Koukal z dálky, drak seděl ve sluji a pouštěl páru. Přišel blíž, vyměnili si slušné pozdravení. Příště šel jako náhodou kolem a zeptal se draka, jak se mu tu líbí. Drak něco zamručel a specialista se vytratil. Po dvou dnech zase přišel. Jak se vám tu daří? zeptal se. A když si drak začal stěžovat na bolesti kloubů, slíbil, že mu příště donese francovku. Opravdu ji přinesl. Drak si mazal kolena a rozpovídal se o svých rodičích. Specialista byl rád a příště přinesl fotku svých rodičů. Od rodičů se dostali k dětství a ke škole. Takové rozhovory trvaly několik měsíců. Drak pociťoval ke specialistovi větší a větší důvěru. Ale co to – i specialista začal zjišťovat, že má draka rád. Nebo aspoň – že má pro něj pochopení. Není to taková slizká příšera, jak se zdálo na začátku.

Jednoho dne specialista přinesl maso na gril a drak ho během pár vteřin ožehl. Bylo výtečné, otevřeli si pivo a bylo jim dobře.

Ilustrace Eva Kofířová

— *Mám to tu rád*, řekl specialista.
 — *Já taky*, řekl drak.
 — *Žijí tu výborní lidé*, řekl specialista. *Umí vařit skvělé pivo. Pěstují jahody a obilí. A dřív, než jsi se přistěhoval, pořádali takhle na podzim posvícení. Nádherná věc. Jídlo, pití, tance.*
 Drak zbystřil. Rád by něco takového zažil.
 — *Proč už se to nekoná?*
 — *Bojí se tě. Nechtějí přijít o další panny, kuřata a volky*, vysvětluje mu specialista.
 — *Tak já je vrátím*, vykřikl drak, *mám je dobře schované!*
 — *Ne tak hr, prosím tě. Na lidi se musí pomalu, stejně jako na draky. Pojdme společně myslet a vymyslet, jak tě s lidmi seznámit postupně. Když budeme chytří a vytrvalí, do roka nebo dvou jsi s naším lidem jedna ruka.*
 A jak si řekli, tak to i udělali. Nešlo to najednou. Máloco jde změnit skokově. A už vůbec ne vnímání draka nebo velké, staré, ctihodné instituce – jako je knihovna.

Chceme-li pracovat na tom, aby se knihovna od teď za několik let dostala do srdcí lidí, musíme mít představu, jaké místo má v těch srdcích zaujmout, a dělat k tomu postupné kroky. Proto nefunguje, když obsadíme místo PR specialisty na omezenou dobu, a nebo po roce vyměníme člověka, který pozici zastává. Stejně tak nejde úvahu o komunikaci odbýt větou „komunikaci přece dělá ředitel a my všichni“.

Vztahy knihovny s vnějším pochopitelně utváříme všichni, kdo zde pracujeme – ředitel, vedoucí pobočky, jednotliví knihovníci, animátor dětských programů... Rozhodně ne jen „PR specialista“, který to má v pracovní náplni. Specialista na komunikaci tu vlastně vůbec není proto, aby za nás všechnu tu komunikaci obstarával. Je tu proto, aby „o ní myslel“.

PR specialista má za úkol soustavně promýšlet různé aspekty naší komunikace s veřejností, pozorovat a hodnotit, jak nám co funguje, upozorňovat v předstihu na možná nedorozumění a předcházet jim, a myslet strategicky – v oblasti své odpovědnosti. To nikdo jiný dost dobře dělat nemůže a ani nechce.

Neznamená to, že by PR pracovník nemohl dělat ještě něco jiného. V menších knihovnách fungují dělené úvazky, takže část pracovní doby se

vyhradí komunikaci, druhá část, třeba polovina úvazku, práci s fondem nebo půjčování. Je třeba ale jasně říct, co od „komunikačního“ člověka očekáváme, kolik mu na to dáváme pracovní doby a jiných zdrojů.

Jakkoli je personální práce v knihovnách těžká, měli bychom se snažit získat na PR práci člověka, který nám na pozici několik let zůstane. Celý první rok – i když to bude zkušený profesionál a nemusí se učit řemeslo – si bude hlavně osahávat terén. Poznávat knihovnu, seznamovat se s novináři a propagačními možnostmi, zjišťovat zájem lidí o různá témata.

Určitě přinese i první výsledky – například skvělé reportáže do novin nebo rozhovory na web. Ale každý skvělý výsledek ho bude stát mimořádné množství práce a času – jak to tak na začátku bývá. Druhý rok už bude v mnoha věcech snazší:

- zná novináře osobně nebo aspoň ví, o jaké materiály a v jakých časech stojí a jak jim je nabídnout,
- může využít návaznosti témat: „... loni jste nám udělal skvělou reportáž z naší akce, tak vás chci pozvat...“,
- zná do hloubky knihovnu, umí využít specifických znalostí jednotlivých pracovníků nebo zajímavosti fondu, budovy, historie atp.,
- rozvíjí vlastní komunikační dovednosti, lépe se mu telefonuje, mluví do kamery, píše, s každou zkušeností se zlepšuje,
- s množstvím úspěchů poroste jeho odhodlání pracovat strategicky, sjednocovat komunikaci, podílet se i na dalších projektech a vytvářet konkrétní charakter knihovny,
- soustavnost přináší nové příležitosti a také nové nápady.

Čím déle budete mít jednu osobu oddanou profesionální komunikaci, tím užitečnější vám bude. Po roce je brzy hodnotit, po dvou letech už bude jasněji. Nejbrilantnější nápady ale přijdou až potom. Těšte se: vytrvalost, soustavnost a dlouhodobost zde přináší ovoce.

VĚRA ONDŘICHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Obecní knihovna Roudnice – ocenění z více stran

Není úplně běžné, že příspěvek o knihovně do Čtenáře napíše starosta obce. V Roudnici to jde. Příznivou situaci dokresluje i pohled metodicky pověřené knihovny. Být paní knihovnicí, jemně se rdím – oba ji chválí a oceňují. Zájem, pracovitost, spolupráce – to je roudnický recept na živou obecní knihovnu.

Nejprve knihovna z pohledu místního starosty...

Obec Roudnice je součástí Královéhradeckého kraje. Rozprostírá se podél silnice vedoucí z Hradce Králové do Chlumce nad Cidlinou. Na délku měří tři kilometry a uprostřed stojí budova obecního úřadu. Součástí této budovy je také knihovna. V obci žije 650 obyvatel a z nich každý šestý je aktivní čtenář. Máme totiž velké štěstí na knihovnici, kterou je paní Ivana Novotná. Ta navázala před lety na svoji předchůdkyni, nadále rozvíjí knihovnu a přetváří ji na moderní kulturní stánek, který svým působením oslovuje všechny generace.

Její práce nezůstala nepovšimnuta a knihovna byla v roce 2015 v rámci soutěže *Vesnice roku* oceněna hejtmánem Královéhradeckého kraje jako nejúspěšnější v našem kraji.

Paní knihovnice aktivně spolupracuje s obcí, přichází s nápady, jak ještě lépe využít prostory knihovny, ale i celého obecního úřadu. Její aktivity nekončí prací knihovnice, vede kroužek keramiky pro děti, spolupracuje s mateřskou školou, pořádá čtení v knihovně či cestopisné přednášky, pomáhá při zajištění sportovních aktivit pro děti, pro seniory připravuje kurzy trénování paměti, rozvíjí spolupráci s Univerzitou třetího věku... – to vše v budově obecního úřadu. Střední generaci jsem vynechal záměrně, neboť tam má paní knihovnice velkou oporu. Díky jejímu přístupu k lidem se knihovna stala nejen kulturním cent-

Foto archiv knihovny

rem ve smyslu zprostředkování knih, ale i místem setkávání. Místem, kde se lidé zastaví, najdou čas si popovídat, rozebrat to, co je trápí, nebo naopak to, co je těší. Knihovna se stala nedílnou součástí života v naší obci.

Nápaditost a energie paní Novotné jsou znát i v její roli šéfredaktorky *Roudnického zpravodaje*. Koordinace, propagace a realizace (za spolupráce místních spolků) obecních aktivit – to je další tvář naší paní knihovnice. Ať se podíváte, kam se podíváte, všude je znát její přítomnost – vývěsky, webové stránky obce a knihovny, již zmíněný zpravodaj. Za tím vším hledejte skromnou ženu. Ženu, která při pochvalě klopí zrak a usmívá se.

Díky podpoře Knihovny města Hradce Králové a využití jejího výměnného fondu má i naše knihovna k dispozici aktuálně žádané tituly (literaturu pro děti a mládež, školní četbu, knihy pro studium, pro volný čas a zábavu). Metodické vedení ze strany jak městské, tak krajské knihovny je přínosné. Ukazují nám cestu, jak se dále rozvíjet, jakým směrem jít.

Obec Roudnice si velmi váží spolupráce se svou obecní knihovnou a v rámci svého rozpočtu ji pravidelně každoročně podporuje v jejím rozvoji. Představa stagnace, případně úpadku knihovny v obci je nemyslitelná. Vždyť knihy nám přinášejí příběh, naději, ale i ponaučení a budoucnost. Bylo by krátkozraké podporu knihovny odmítat.

Paní Novotná je aktivní i mezi knihovníky v našem regionu: pořádá, případně spolupořádá setkání knihovníků – jak při různých tvůrčích workshopech, cyklovýletech, relaxačních aktivitách,

tak při odborné diskuzi. Knihovna je zapojena do celostátních akcí, jakými jsou *Březen – měsíc čtenářů*, *Týden knihoven* atd.

Knihovna je taková, jaký je její pán (v našem případě paní). Máme velké štěstí, že naši knihovně vládne osoba, která má svoji práci ráda. Z její práce to je cítit. Přijďte zakusit to teplo, které okolo sebe vytváří. Stojí to za to.

SVATOPLUK KNĚŽOUR ouroudnice@iol.cz

... a očima metodičky poverené knihovny

O roudnické knihovně se píše snadno. Je to totiž jedna z nejlepších malých obecních knihoven s neprofesionálním knihovníkem v okrese Hradec Králové. Pan starosta má ve všem pravdu. Jeho slova jen trochu doplním. I obecní úřad má na tom, jak funguje knihovna, lví podíl a mimo skromné knihovnice má Roudnice i skromného starostu.

Knihovna v obci byla založena v roce 1930. Momentálně je umístěna v prvním patře bývalé školy, kde sídlí obecní úřad, jsou zde prostory pro akce spolkové, obecní i ty knihovnické. Objekt byl v roce 2006 zrekonstruován a v té době prošel velkou změnou i interiér knihovny. Vnitřní zařízení vyrobil na míru místní řemeslník podle společného návrhu knihovnice a místostarostky. Ty se snažily, aby zařízení knihovny bylo maximálně funkční, solidní, ale přitom barevné a hravé – to vše dohromady. Knihovnu totiž tvoří jen jedna velká místnost, která slouží zároveň dětem i dospělým čtenářům. A těm všem musí být v knihovně dobře.

Knihovna využívá automatizovaný knihovní systém Clavius a jsou v ní dvě veřejné internetové stanice. Zájmců o internet v knihovně je sice zatím stále dost, ale využití upadá (to je přirozený vývoj a můžeme ho sledovat vlastně ve všech knihovnách).

V obci není základní škola, pouze mateřská. A spolupráce s ní jen kvete. Děti z mateřinky chodí do knihovny pravidelně a spousta akcí v knihovně je zaměřena právě na ně. Výčet aktivit knihovny pana starosty pochopitelně není úplný. Například se poměrně okrajově zmiňuje o tom, že paní knihovnice má vedle knížek ještě jednoho velkého koně. Tím je keramika a paní Novotná v obci vede již léta keramické kroužky pro

různé věkové skupiny zájemců jak z Roudnice, tak i z okolních obcí. Děti z mateřské školy dopoledne, odpoledne školáci, večer dospělí. Není to jediný případ, kdy se další koníček knihovníka ve druhé vlně volně zúročí v knihovně.

Paní knihovnice má ráda, když je v knihovně rušno, když se stále něco děje. A tak si tu svou knihovnu vede tak, aby rušno bylo. Při jednom rozhovoru prozradila, že nemá ráda statistiku a vykazování jako takové. Z pohledu toho, kdo statistiku dále zpracovává, ale musím Roudnici pochválit. Vše je vzorně zpracované a odevzdané v termínu. Přála bych si víc takových knihovníků. Paní knihovnice má na práci v knihovně jasný názor: *Nejdůležitější zůstává dobrá nabídka knih. K tomu musíte přidat zajímavé věci. Tím se myslí zajímavé akce, které přitáhnou lidi. Opakujme to, co se osvědčilo, a rozhlížejme se po inspiraci, co realizovat přičít.*

Musím zmínit ještě jednu záležitost, ve které je Roudnice a její knihovna hodně zainteresovaná. Mikroregiony jsou v republice běžnou záležitostí. Vznikají za účelem nějakého společného cíle, kterého se podaří snáze dosáhnout, když o něj bude usilovat větší celek než jen malá samotná obec. Jedním z mikroregionů na Královéhradecku je i Mikroregion Urbanická brázda (MUB), do kterého patří také obec Roudnice. Tento mikroregion získal dotaci Královéhradeckého kraje na projekt *Program obnovy venkova 2007*, ze kterého bylo možné realizovat i kulturní akce. Zajistila myšlenka: kultura, to je přeci knihovna! Přímou z Roudnice pak vzešel nápad seznat knihovníky obcí celého mikroregionu a společně plánovat kulturní aktivity pro celý mikroregion pod jednou hlavičkou. Akce byly částečně hrazeny z dotace a částečně z rozpočtů zapojených obcí. Tento začátek byl dobrým východiskem pro získání kontaktů, navázání osobních vztahů, přátelství... Protože nyní, ale již bez krajské dotace, spolupráce knihoven pokračuje. Knihovníci se scházejí, společně plánují a též realizují. V prvních letech jejich spolupráce bylo cílem hlavně poznávat okolní obce, a to nejen formou exkurzí v sousedních knihovnách – prostě zjistit, co zajímavého se děje u sousedů. Nyní se zaměření trochu posunulo. Protože se knihovny a jejich pracovníci celý rok starají zejména o blaho čtenářů, nemají často čas sami na sebe. Aktivity knihovníků MUB se tedy nyní soustředí na to, jak udělat něco také pro

sebe – uspořádat akce pro knihovníky. Společně vždy naplánují téma, kterému se pak věnují celý rok. V roce 2015 bylo tématem *Za zdravou výživou*, v roce 2016 série aktivit pokračuje tematikou *Zdravý životní styl aneb Relaxace nejen s knihou*. (O akcích knihovníků MUB lze najít infor-

mace na <http://citarnicka.blog.cz/rubrika/knihovnici-mub-akce>.) Knihovny tohoto mikroregionu patří k těm nejlepším v celém okrese Hradec Králové.

KATEŘINA HUBERTOVÁ
hubertova@knihovnahk.cz

JAK NA TO

KATEŘINA FOLTÁNKOVÁ katerina.foltankova@gmail.com

Jak oživit literární soutěž – tři postřehy z praxe

Ještě před několika lety porotci vaší literární soutěže nestíhali soutěžní povídky číst. Tyto zlaté časy jsou však již pryč. Příčiny klesajícího zájmu jsou obvykle dvě: nedostatečná propagace a malá atraktivita soutěže. V následujícím článku vám poradím, jak tyto překážky odstranit. Vycházím přitom ze své zkušenosti lektorky tvůrčího psaní a porotkyně literární soutěže.

Účinná propagace je základ

Lidé mají často chuť zkusit štěstí v literární soutěži. V tu chvíli ale obvykle žádnou konkrétní vyhlášenou nemají. Proto začnou na internetu hledat seznamy literárních soutěží. Pohlíďte si, aby v nich našli i tu vaši.

Přestože jde o velmi oblíbený typ obsahu, většina internetových seznamů je nepřehledná a zastaralá. Proto jsem vytvořila vlastní rozsáhlý seznam, který pravidelně aktualizuji. Najdete ho na www.literarnialchymie.cz/literarni-souteze. Pokud pořádáte literární soutěž, stačí mi poslat informace na katerina.foltankova@gmail.com a já je ráda zveřejním.

Další možností, jak na soutěž bezplatně upozornit v online světě, je Facebook. Umístíte odkaz do skupiny s názvem *Literární soutěže*, ve které se sdružují začínající i zavedení autoři.

Internet je v dnešní době klíčovým zdrojem informací, ale nepodceňujte ani sílu klasických médií. Nezapomeňte poslat tiskovou zprávu do místních novin. Článek nechte také zveřejnit v radničním zpravodaji.

Sborník zvyšuje prestiž soutěže

Psaní soutěžní povídky je náročné a autoři si dobře vybírají, kam ji pošlou. Atraktivitu soutěže výrazně zvýšíte, pokud nejlepší práce otisknete ve sborníku. Vidět své dílo vytištěné je totiž pro každého autora ta nejlepší odměna. Knihovna má v podstatě tři možnosti.

1. Vydání profesionálního sborníku

Pokud máte po ruce grafika a dostatek peněz na tisk brožury, vydejte sborník ve formátu A5 vlastním malým nákladem. Publikaci můžete opatřit i číslem ISBN. Tuto cestu volí například Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově, se kterou spolupracuji jako porotkyně soutěže.

2. Vydání nízkonákladového sborníku

Méně náročnou variantou je „podomácku“ vyrobený sborník. Nepotřebujete grafika, protože si sborník sami sestavíte ve Wordu a vytisknete ho na formát A4.

Důležitá je atraktivní obálka. Požádejte výtvarně nadaného člověka o originální ilustraci. Naskejte ji a do obrázku doplňte název a ročník. Na tyto úpravy se mi osvědčil bezplatný online

program *Piktochart.com*. Umí používat českou diakritiku a práci v něm zvládne i běžný uživatel.

Po vytištění můžete sborník sešít sešivačkou, ale lépe vypadá kroužková vazba nebo plastová svorka. Pokud bude mít každý výtisk i pevný zadní list a průhlednou titulní fólii, komponenty na jeden sborník vyjdou přibližně na 18 korun plus náklady na tisk.

3. Vydání elektronického sborníku

Jestliže nemáte peníze na tištěný sborník, vydejte ho alespoň elektronicky. Z vlastní zkušenosti vím, že soutěžící jsou velmi zvědaví na práce ostatních a rádi si je přečtou.

Sborník připravte stejně jako v druhé variantě.

K publikaci online dokumentů je vhodný web *www.issuu.com*. Sborník na něj ve formátu pdf nahrajete a vygenerujete si embed kód. Ten vložíte na web knihovny a zobrazí se vám tak elektronický sborník, kterým se dá listovat. Výsledek si můžete prohlédnout například na *www.literarnialchymie.cz/kurz-2015*.

Vybočte z řady zpětnou vazbou nebo workshopem

Fajn, skončil jsem čtvrtý. Co mám do příště zlepšit? Podobné otázky má snad každý účastník, ale ve většině soutěží na ně nikdy nedostane odpověď. Zkuste soutěžícím nabídnout zpětnou vazbu. Vybočíte tak z průměru, pomůžete autorům růst a zvýšíte atraktivitu soutěže. Zároveň však chci upozornit, že sepisování poznámek ke každé povídce zabere porotcům mnoho času. Vhodnou alternativou je například workshop tvůrčího psaní po vyhlášení výsledků. Zajímavý program navíc přiláká i účastníky ze vzdálenějších míst. Může ho vést člen poroty nebo místní spisovatel, který nad soutěží převzal patronát. Probere chyby, kterých se autoři často dopouštěli, a poradí jim, jak se jich vyvarovat. Závěrem může lektor doporučit příručky tvůrčího psaní z nabídky knihovny.

Autisté ve vítkovické knihovně

Malý Patrik si soustředěně jezdí autičky po hracím koberci a nic nenasvědčuje tomu, že něco není v pořádku. Vzápětí ale všichni kolem zjišťují, že tentokrát nebude jeho návštěva knihovny tak bezproblémová. Jedno z autiček totiž není na svém místě v kufříku a Patrik spustí křik, který otrásá celým dětským oddělením vítkovické pobočky Knihovny města Ostravy. Obvykle by si knihovnice pomyslely něco o malých nevychovaných, ty vítkovické ale prošly hned několika semináři o autismu a nyní už dokážou podobným situacím předcházet a vytvářet pro malé autistické návštěvníky prostředí klidu a bezpečí. Vědí, že tato porucha se může projevit ve chvíli, kdy okolí

dítěte nevnímá a neakceptuje jeho přísně nastavená pravidla, zvyklosti a rituály.

Být autistický ještě neznamená nemít lidskou duši. Ale znamená to být zvláštní. Znamená to, že co je normální pro zdravé lidi, není normální pro mne. A naopak, co je normální pro mne, není normální pro zdravé lidi... Jim Sinclair (1992)

Budova knihovny ve Vítkovicích je nevelká, ovšem moderně a účelně zařízená. K posezení a četbě zve řada útulných zákoutí, křesílek a stolků v dospělém i dětském oddělení. Všichni, dětské návštěvníky nevyjímaje, se však musí přizpů-

sobit pravidlům provozu knihovny. Ovšem stále častěji se nám stává, že pobočku navštíví rodiče s dítětem, které se svými projevy vymyká zažitým normám, a my pak většinou od rodičů zjišťujeme, že trpí některou z forem autismu. Toto postižení vážně zasahuje celou osobnost dítěte do hloubky a ovlivňuje tak jeho interakci s okolním světem. Na personálu knihovny pak je, aby si s nenadálou situací – nejlépe s pomocí rodičů dítěte – poradil.

S ohledem na tento fakt jsme se ve vítkovické pobočce rozhodli pomoci těm nemocným i těm zdravým. Vždyť knihovna bez bariér jistě neznamená jen to, že se čtenář vozíčkář bez problémů dostane na toaletu. Nedílnou součástí je také erudovaný personál, který si dokáže poradit i s postiženími, která nejsou na první pohled patrná.

Foto archiv knihovny

Kde a jak začít? To byla samozřejmě prioritní otázka. Nakonec nám pomohla náhoda. Naše dlouholetá čtenářka paní Petra Doleželová, sama maminka dvou autistických dětí, nás upozornila na zvláštnosti v chování svých potomků a svědčila se nám, že by ráda zorganizovala seminář pro veřejnost o tomto problému.

Od nápadu nebylo daleko k realizaci. Brouzdáním na internetu jsme zjistili řadu zajímavých informací a také to, že v dubnu je vyhlášen Mezinárodní den autismu. A tady už bylo čeho se chytit. Poskytneme prostor, zajistíme přednášející i odborné hlídání pro děti. Po několikerém setkání s již zmiňovanou maminkou jsme měli jasno i o náplni programu: nastínit nejčastější situace, ve kterých u dítěte propuká problémové chování, jak těmto situacím předcházet, co dělat, jestliže již nastanou, a jak situaci vyřešit tak, abychom se jí do budoucna vyhnuli.

První ročník *Týdne autismu* v roce 2015 se konal plně pod organizační záštitou Mgr. Doleželové.

Mimo Vítkovice probíhal ještě na několika dalších pobočkách knihovny. Zahrnoval řadu přednášek a odborných konzultací a upoutal pozornost celé řady rodičů, pedagogů, knihovníků a knihovnic. Každý se mohl dozvědět něco zajímavého o práci s autistickými dětmi, vyměnit si navzájem zkušenosti a osvojit si nové metody práce s takto postiženou mládeží.

V roce 2016 se řady posluchačů z celé České republiky rozšířily dokonce o zájemce ze Slovenska. V publiku nechyběl ani zástup studentek místní Střední zdravotnické školy a mnoho zaměstnanců knihovny. I přesto, že tento obsáhlý seminář byl přístupný široké veřejnosti zcela zdarma a ani přednášející tak nebyli honorováni, podařilo se nám pro naši věc získat na slovo vzaté odbornice ve svém oboru. Mezi nimi specialistku na poruchy smyslového zpracování a terapeutický přístup u autismu Mgr. Ing. Evu Víngrákovou, Ph.D., Mgr. Petru Doleželovou (aplikovaná behaviorální analýza) i paní Gabrielu Mikovou, která se při své práci zaměřuje na souvislosti mezi výživou a autismem. Není bez zajímavosti, že všechny tři jsou zároveň matkami autistických dětí. Nechyběla prezentace internetového občudku se zaměřením na terapeutické a vzdělávací hry a hračky.

Naše vítkovická knihovna přispěla také svou troškou do mlýna. Díky nadačnímu fondu Vítkovice Steel jsme obohatili naše zázemí o obří molitanovou stavebnici. Ta umožňuje dětem postavit si vlastní soukromou pevnost s chráněnými hranicemi, přitom se však děti mohou vzájemně „otřkat“ při společné hře i stavění. Za několik týdnů, kdy stavebnice v prostorách knihovny funguje, již sklídila mezi dětskými návštěvníky velký úspěch. Při hře se stírají hranice mezi sociálními skupinami, rasami i různými postiženími.

Navzdory tomu, že Den autismu trval od devíti hodin ráno do čtyř hodin odpoledne a sestával ze tří různých obsáhlých přednáškových bloků, návštěvníci dokázali udržet pozornost a nadšení až do samého závěru a ochotně vstřebávali nové informace. Ostatně velmi pozitivní slovní hodnocení, živá debata i dotazníkové hodnocení hemžící se smajlíky svědčily o kladném přijetí. Tato velice povedená akce si přímo říká o vybudování nové tradice, a tak nezbývá než doufat, že se nám ji povede uspořádat i napřesrok s podobně kvalitním souborem lektorů.

Od mikropovídky k románu

Foto Martin Kibi Fořt

Každý by chtěl napsat román, nejlépe několikadílý, s mnoha dějovými liniemi, nespočtem literárních postav, jejichž osudy se nečekaně proplétají minimálně ve třech generacích. Přesvědčit budoucího spisovatele románových epejí, že by měl začít nejprve tvorbou kratších textových útvarů, nebývá úplně jednoduché. Jenže právě na menší ploše se lépe prověří síla nápadu i tvůrčí potenciál jeho autora.

Začínající autoři si často stěžují, že se nakladatelé jejich rukopisy nechtějí zabývat. Pokud se k nim vyjadřují, činí tak na základě prvních stránek a celou knihou se neprokoušou. Není to neúcta k dílu, jen prověřená praxe.

Text musí čtenáře bavit od první stránky, zaujmout musí už první věta.

Řekni mi to v pěti větách

I rozložitý román by měl čtenáře chytit od prvních odstavců. Zároveň by jeho atraktivita měla být prověřitelná krátkým shrnutím, převyprávěním, které vypíchne zápletku. Zkrátka: základem románu by měla být povídka. Pokud je dobrá, může autor kolem ní časem román vybudovat.

Pokud nemá nosný nápad, ušetří si spisovatel mnoho bezesných nocí, psacích víkendů a hlavně zklamání.

— Poznej knihu

Účastníci literární dílny mají za úkol napsat v pěti větách obsah nějaké známé knihy. Měli by se vyhnout jménům či názvům míst, které by text prozradily. Při zpracování se mohou rozptýlit po knihovně a popisovanou knihu si vzít k ruce. Neměli by ale používat internet. Úkolem je převyprávět knihu jako námět na povídku. Pak účastníci workshopu knihy představují a navzájem hádají.

Pokud adept psaní dokáže stručně a srozumitelně převyprávět film či knihu (vzpomeňte si, kolikrát vám někdo vyprávěl obsah filmu, až se

do toho sám zamotal), pak by jistě dokázal stručně převyprávět i svůj vlastní příběh – tedy ho vlastně napsat. V této lekci si řekneme o tom, jak vyprávět jeden příběh od nejkratší literární formy (mikropovídka) až k té nejdělsí (román).

Pamatujte si pro začátek, že základem sebedělsího románu je povídka.

Literární dům

Stejně jako jsme si v minulých lekcích popsali stavbu příběhu jako „dějový“ řetěz s propojenými články, pro dnešní téma si můžeme zvolit „literární“ dům. Pokud **slovo** pro nás představuje cihlu, **mikropovídka** je pak cihlová stěna. Zeď. Nejjednodušší stavební (i literární) útvar. **Povídka** pak představuje místnost. Místnost může být tmná, světlá, chladná, dá se v ní pohybovat, přemýšlet, rozpřáhnout se. **Novela** v našem podobenství je jedno podlaží. Jsou na něm různé místnosti, vejde se sem více lidí (a jejich příběhů), je tady prostě více místa. **Román** je potom pro nás už celý dům, od sklepa až po půdu. Můžeme v něm delší dobu bydlet, pohybovat se po schodech nahoru i dolů, pozorovat svět z různých oken (pohledů), objevovat jeho temná zákoutí. Stejně jako v rozsáhlém příběhu. Pokud tuto paralelu dotáhneme až do konce, řada podobně architektonicky řešených domů v jedné ulici je celý **románový cyklus**.

— Nakreslete dům

Na velký balicí papír či flipchart si můžeme společně „postavit“ dům. Nejprve je třeba položit první cihlu – slovo, které někdo náhodně zvolí, vylosuje náhodným zapíchnutím prstu do knihy či do slovníku. Potom skupina vymyslí krátkou mikropovídku, kterou dokáže „vepsat“ do několika málo dalších cihel jedné zdi. Co se odehraje v místnosti, na podlaží či v celém domě, už jen popisujeme a stručně zaznamenáváme na papír či tabuli.

Napiš mi to v pěti větách.

Mikropovídka – kratší než krátká

Texty se počítají v anglické literatuře na slova, u nás na znaky a normostrany. Literární soutěže se málokdy zaměřují na romány, většinou požadují texty rozsahem omezené. Mikropovídkou se většinou myslí půlstránkový až stránkový text

(max. 1800 znaků), ale příběh se může odehrát i ve sto slovech, dokonce i v jedné jediné větě. Krátkou povídkou bývá myšlen rozsah do pěti normostran (max. asi 9000 znaků).

— Drapni slova, zadribluj s nimi

Zábavným literárním cvičením je takzvaný drabble, tedy krátká povídka na předem stanovený počet slov. Zadání můžeme ozvláštnit ještě třemi až pěti předem zadanými slovy, která musí být v povídce zahrnuta.

— Stačí jedna věta rozvitá

Extrémním příkladem mikropovídky mohou být i jednověté příběhy, které se však mohou rozepsat na celý román. Můžete vymyslet situaci ze života nebo z televizních zpráv. Jeden účastník workshopu pronese jednoduchou větu, druhý se k ní snaží vytvořit protiklad či ji překvapivě ukončit.

Foto archiv autorů

Příklad 1: Dneska ale pěkně prší... jenže takhle pěkně prší denně už deset let (postkatastrofický příběh, ekologický esej).

Příklad 2: Potkala ji včera s novým klukem... zřejmě si ho koupila ve slevě (horor, sci-fi, romance).

Příklad 3: Dokázal, že člověk umí létat... ale po pádu z pátého patra neumí bezpečně přistát (satira, tragikomická povídka).

Poznámka na závěr: Mikropovídky jsou v podstatě anekdoty (vtípky), proto se při jejich tvorbě nebojme používat i černý humor, sarkasmus, (sebe)ironii, absurdní pointy.

Povídka je základní stavební kámen literatury, ať si říká kdo chce co chce...

Ve stavebnictví platí, že kdo neumí postavit rovnou, kolmou zeď, těžko postaví dobrý dům. V literatuře to platí obdobně. Kdo neumí napsat povídku, těžko dokáže stvořit dobrý román. Dnes tolik obdivovaný G. R. R. Martin, tvůrce obrovské

románové ságy „Hry ledu a ohně“ (znáte jako seriál „Hra o trůny“), také začínal krátkými, údernými povídkami.

— Ještě než účastníci dílny tvůrčího psaní začnou, měli by si uvědomit, že při vymýšlení povídky by měli respektovat několik osvědčených pravidel:

- jednoduchý děj, tzn. zpravidla jednu dějovou linii,
- omezený počet hrdinů, opravdu stačí jedna až tři postavy (nepočítáme-li postavy vedlejší),
- hrdinové neprocházejí složitým osobním vývojem (postavy se povahově nemění),
- zpravidla jedno prostředí, pokud nejde o paralelní vesmíry,
- pointa, vtipný či tragický závěr, tzv. otevřený konec může být také skvělá pointa.

— Jak napsat povídku – vypadá to jednoduše, ale...

V předešlých dílech jsme se věnovali tvorbě prostředí, volbě hrdiny a stavbě příběhu (a v literárních žánrech jsme již také jako doma). Příběh máme vymyšlený, prostředí, postavy i pointu v hlavě. Nyní tedy stačí to vše „jen“ dostat na papír.

👉 První věta

První věta funguje skoro stejně jako obálka. Musí zaujmout čtenáře. Musí ho přesvědčit, že je dobré si přečíst i druhou větu, třetí... a celý váš text.

- První věta by neměla být dlouhá. Dva tři řádky jsou až až. Žádná komplikovaná souvětí.
- Velice vhodný může být i začátek úderného dialogu.
- Jednoduchost, provokativnost, naznačení žánru.
- Vytvoření atmosféry (prostředí, počasí, katastrofa).

👤 Každý odstavec je malá povídka!

👉 První odstavec

První odstavec v povídce má stejnou důležitost jako všude proklamovaná první věta. Zdůrazněme účastníkům workshopu několik pravidel k prvnímu odstavci.

- V prvním odstavci byste už měli čtenáře uvést do vašeho světa, do příběhu.
- První odstavec může fungovat i tak, že popisuje závěr vašeho příběhu (katastrofa, svatba) a vy pak v povídce čtenáře vedete k popsanému konci.
- Pravidlo nad pravidla: Každý odstavec (nejen první) by měl fungovat jako minipovídka. Měl by mít svůj vnitřní děj, pointu. Ano, je to těžké, ale o to větší radost je to pak pro čtenáře.

— Zvolte si námátkou povídkové sborníky (ale i romány) a soustřeďte se na první věty a odstavce. Sami pak zhodnoťte, jak vás autor oslovil a zda byste si povídku/román na základě úvodu rádi přečetli. V případě známých knih pak zpětně ohodnoťte, jak na vás působí první věty a odstavce.

V literárních dílnách doporučujeme držet se těchto bodů:

1. Věnujte se tvorbě a hodnocení krátkých textů. A to jak ukázek z knih, tak i z textů účastníků. S těmito texty se lépe pracuje a během jednoho sezení by se mělo dostat na všechny.
2. Domácí úkoly musí být také krátké. Účastníci by měli ke zhodnocení nosit svá díla v rozsahu nanejvýš tři až pět stran.
3. I při samotném tvůrčím psaní během jedné dílny je vhodné dohodnout omezený rozsah stran.
4. Hodnocení či redakční připomínky k rozsáhlým novelám či románům pak nechte na případné budoucí nakladatele. Takto ambiciózní díla již nepatří na půdu workshopu pro zájemce o psaní. Nechtě se velké texty vašich účastníků už rozlétnou k profesionálům.

Rozšířenou verzi článku naleznete v e-verzi Čtenáře.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

Před 130 lety, **3. 10. 1886**, se narodil francouzský spisovatel, básník a esejista **Alain-Fournier** († 1914; vl. jménem Henri Alban-Fournier); nejslavnějším dílem je jeho jediný román *Kouzelné dobrodružství* (*Le Grand Meaulnes*).

Před 115 lety, **3. 10. 1901**, se narodil jeden z nejvýznamnějších českých básníků **František Halas** († 27. 10. 1949), autor sbírek *Sepie*, *Kohout plaší smrt*, *Staré ženy*, *Dokořán*, *Torzo naděje*, *Naše paní Božena Němcová*, *Ladění*, *Já se tam vrátím*, *A co? aj.*; za jazykové spolupráce s jinými autory Halas rovněž překládal z několika jazyků.

Před 100 lety, **3. 10. 1916**, se narodil britský spisovatel a veterinář **James Herriot** († 1995), autor oblíbených knih o svém životě veterináře a působení u RAF za druhé světové války (*To by se zvěrolékaři stát nemělo*, *Zvěrolékař na blatech*, *Zvěrolékař jde do boje*, *Zvěrolékař v povětrí*, *Zvěrolékař opět v jednom kole aj.*).

Před 80 lety, **5. 10. 1936**, se narodil **Václav Havel** († 2011), český dramatik a esejista, disident, kritik komunistického režimu a politik; byl devátým a posledním prezidentem Československa (1989–1992) a prvním prezidentem České republiky (1993–2003). V 60. letech se proslavil svými absurdními dramaty *Zahradní slavnost*, *Vyrozumění* a *Ztížená možnost soustředění*. Po roce 1968 měl u nás zakázáno publikovat a několikrát byl uvězněn. K jeho dalším slavným hrám patří *Zebračská opera*, *Audience*, *Vernisáž*, *Largo desolato*, *Pokoušení* a *Asanace*. Napsal též celou řadu esejů (soubory *O lidskou identitu* a *Do různých stran*) a dvě knihy rozhovorů s Karlem Hvizdálou *Dálkový výslech* a *Prosím stručně*. Knižně vyšly též jeho dopisy z vězení *Dopisy Olze*. Po odchodu z politiky napsal hru *Odcházení* (2007), kterou sám zfilmoval (2011).

Před 120 lety, **12. 10. 1896**, se narodil **Eugenio Montale** († 1981), italský básník, esejista a překladatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1975); česky vyšly výběry z básní *Pelyněk s medem*, *Anglický roh* a výbor *Eseje*.

Před 135 lety, **15. 10. 1881**, se narodil **Pelham Grenville Wodehouse** († 1975), britský spisovatel humoristické literatury; napsal více než devadesát knih a je spoluautorem dvaceti filmových scénářů a třiceti her a muzikálů; k nejznámějším knihám

patří *Jen tak dál*, *Jeevesi, Díky, Jeevesi*, *Jarní hořečka*, *Až naprší a uschne*, *Koktejlový věk*, *Dívka v modrém*, *Letní bouřka*, *Dobrá práce*, *Jeevesi*, *Nečekané dědictví aj.*

Před 90 lety, **15. 10. 1926**, se narodil **Michel Foucault** († 1984), francouzský filozof a psycholog, historik filozofie, historik a teoretik kultury, představitel filozofického strukturalismu a postmoderní filozofie, profesor Collège de France; jeho dílo bylo z větší části přeloženo i do češtiny, k nejznámějším spisům patří *Dějiny šílenství*, třídílné *Dějiny sexuality*, *Slova a věci*, *Archeologie vědění*, *Dohlížet a trestat*, *Zrození kliniky*, *Psychologie a duševní nemoc aj.*

Před 275 lety, **18. 10. 1741**, se narodil **Pierre Ambroise François Choderlos de Laclos** († 1803), francouzský důstojník (generál) a spisovatel; proslavil se románem v dopisech *Nebezpečné známosti*, který byl později zdramatizován a několikrát úspěšně zfilmován (mj. i Milošem Formanem pod názvem *Valmont*) a stal se i předlohou operních a baletních zpracování.

Před 85 lety, **19. 10. 1931**, se narodil britský spisovatel **John le Carré**, autor špiónážních a politických thrillerů a románů; k nejslavnějším patří *Špión, který se vrátil z chladu*, *Jeden musí z kola ven*, *Ruský dům*, *Nejhladanější muž*, *Panamský krejčí*, *Zrádce mezi námi*, *Nepohodlný aj.*; mnohá díla byla zfilmována.

Před 70 lety, **20. 10. 1946**, se narodila **Elfriede Jelineková**, rakouská prozaička, dramatička, básnička a překladatelka, nositelka Nobelovy ceny za literaturu (2004); česky vyšly její romány *Milovnice*, *Pianistka*, *Lačnost* a *Vyvrhelové* a knižně též řada jejich her (*Co se stalo, když Nora opustila manžela aneb Opory společnosti*, *Klára S.*, *Nemoc aneb Moderní ženy*, *Totenauberg*, *Sportštyk*, *Zimní putování aj.*).

Před 550 lety, **28. 10. 1466**, se pravděpodobně narodil **Erasmus Desiderius Rotterdamský** († 1536; vl. jménem Gerrit Gerritszoon), holandský filozof a filolog, augustiniánský řeholník a představitel západní renesance a humanismu; jeho nejznámějším dílem je satira *Chvála bláznivosti*; dále napsal *Příručku křesťanského vojáka*, *O výchově křesťanského vladaře*, *Kazatele*, *Přípravu na smrt aj.*

Knihovna v Rennes

Rennes, hlavní město regionu Bretaň (Bretagne), je městem univerzitním. S nástupem decentralizace francouzské státní správy a s ní související větší samostatností zdůrazňuje svou bretonskou identitu mimo jiné také bilingvními názvy ulic.

Decentralizace tedy zvýšila samostatnost departementů a bylo zaměstnáno nemálo teritoriálních úředníků, kteří nahradili kolegy z centrálních institucí. Potíž byla v tom, že decentralizace měla přispět ke snížení počtu státních zaměstnanců, ti však na svých postech zůstali... Situaci stát zvolna řeší tím, že nový státní nebo teritoriální úředník může být přijat pouze po odchodu dvou až tří kolegů do důchodu.

Ke knihovně samotné: trojjediná stavba, jejímž autorem je francouzský architekt Christian de Portzamparc, se jmenuje Les Champs Libres – v překladu Volná pole (působnosti). Kromě knihovny je v budově i Muzeum Bretaně a planetárium. Byla zpřístupněna veřejnosti v březnu roku 2006. Původně se počítalo s 1500 denními návštěvníky, ale nakonec je jich mnohem víc – každoročně je to celkem přes milion lidí.

Knihovna se rozkládá v šesti patrech. V přízemí je možné se zaregistrovat či obnovit čtenářský průkaz. Pokud si chcete v knihovně jen počíst, průkaz nepotřebujete. Zároveň je v přízemí jedno z dětských oddělení, pro čtenáře do jedenácti let. Do vyšších pater jezdí výtah; půjdete-li ale pěšky, budete mít výstup zpestřen dočasnými výstavami. První patro je určeno adolescentům do čtrnácti let, v druhém patře se nachází hudební oddělení s možností využít jedno ze dvou pian. Třetí patro je věnováno vědě a můžete zde navštívit i zrekonstruovaný Kabinet kuriozit z 18. století. Čtvrté patro je jazykovědné a literární. „Espace Borges“ (Bogesův prostor) je určen nevidomým. Najdete tu čtecí stroje, tiskárnu slepeckého písma, speciální klávesnice, skener... Umění a společenské vědy naplňují patro páté i přílehlou projekční místnost. V šestém patře, odkud je nezapomenutelný výhled na město, jsou nabízeny referenční služby. Černobílé kopie historických dokumentů pocházejících z revolučních konfiskací jsou poskytovány zdarma. Zde si také můžete vybrat z bohatého fondu povinných výtisků, které dodávají krajské tiskárny. Nakladatelé posílají povinné výtisky do Národní knihovny a tiskaři pak dle regionální příslušnosti té které krajské knihovně. Z tohoto důvodu je knihovna v Rennes pravým rájem pro zájemce o krajské dějiny a národopis.

Knihovna je otevřena během celého školního roku od 12 do 19 hodin, o prázdninách od 10 do 19 hodin, v červenci a v srpnu od 13 do 19 hodin. Zavřená bývá v pondělí a o svátcích. A v neposlední řadě – v šestém patře najdeme Literární muzeum Henriho Pollese, francouzského spisovatele a bibliofila, jenž svou prapodivnou sbírku daroval městu Rennes.

Muzeum Henriho Pollese

Foto Jan Sekal

Sídlo knihovny
Dětské oddělení
Muzeum Bretaně

Muzeum Henriho Pollese

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

Státní knihovna v Berlíně letos restaurovala jednu z největších knih světa – Kurfiřtský atlas, jehož stáří je 350 let (rozměry atlasu jsou 220 cm x 170 cm, váha 125 kg). Na otevření atlasu je potřeba čtyř zdatných mužů. Nejedná se však o klasičtější knihu, ale samostatné mapy, které byly integrovány do jednoho atlasu. Nástěnné mapy byly v minulosti velmi oblíbené například v Nizozemsku (dodnes je můžeme obdivovat na mnoha obrazech malíře Jana Vermeera). Celkem 38 nástěnných map bylo spojeno do atlasu kolem roku 1660. Nástěnné mapy evropských států objevil při svém působení v Nizozemsku princ Johann Moritz; protože zjistil, že neexistují mapy Pruska a Brandenburska, nechal je vytvořit. Pro zpevnění atlasu byla použita hovězí kůže, kovové spony a je uložen v dřevěném víku – i tyto části byly odborně restaurovány. Atlas byl restaurován již v minulosti (v letech 1930, 1970), záznamy o těchto opravách byly velmi cenné pro dnešní odborníky. Existuje také zmenšené faksimile atlasu, které bylo vydáno v Lipsku. Atlas byl výjimečně zapůjčen na výstavu do USA s názvem *Maps – Finding our place in the World*.

(*Bibliotheks Magazin – Jahrgang 11, Ausgabe 32, Nr. 2/2016, s. 17–22*)

Obyvatelé malé švédské vesnice Ramsberg v severním Västmalandu museli bojovat za záchranu své obecní knihovny. Politici ve městě Lindesberg se rozhodli, že obyvatelé vesnice vlastní knihovnu nepotřebují a že služby pojiždné knihovny dvakrát měsíčně budou dostatečné. Vesničané s tímto usnesením nesouhlasili a rozhodli se svoji knihovnu zachránit. „Povstání“ ramsbergských obyvatel je významné ze širšího hlediska – v posledních desetiletích byly ve Švédsku uzavřeny stovky veřejných knihoven a většina z nich zemřela „tichou smrtí“. Tento trend je patrný i v dalších zemích. Velkou část práce knihovníka může nahradit počítač a digitalizace a rozšíření elektronických knih slouží také jako argument pro další uzavírání knihoven. Představa, že mobilní knihovny a e-knihy nahradí fyzické knihovny, je ale velmi zjednodušující a nebere v úvahu skutečný význam knihoven. Demonstranti z Ramsbergu netruchlili jen pro ztrátu svých knih, ale pro ztrátu důležitého místa setkávání. Tato úloha knihoven je často přehlížena, a přitom knihovny hrají

ústřední roli při integraci a formování identity – slouží jako mosty mezi kulturami a jsou důležité zejména v případě politických a náboženských menšin. Pro uprchlíky jsou knihovny nezbytnými místy setkávání a mají dvojitou úlohu – částečně zachovávají jejich jedinečnou kulturu, ale také fungují jako katalyzátor pro integraci do nové společnosti. Přejme si, aby obyvatelé Ramsbergu svoji knihovnu zachránili. (*Scandinavian Library Quarterly – Volume 49, No. 1–2/2016, s. 12–14*)

Studenti na tureckých univerzitách preferují elektronické informační zdroje na internetu, ale studenti, kteří prošli výukovými programy informační gramotnosti, začali více využívat služeb tureckých akademických knihoven. Slavná knihovna v Efezu má za sebou dlouhou historii a vloni se navíc stala první veřejnou knihovnou v Turecku, která má otevřeno nepřetržitě. Knihovna chce zvýšit počet svých uživatelů – vytvořila program, který má zlepšit informovanost studentů o možnostech využití knihovních zdrojů při výzkumných úkolech. Program byl připraven ve spolupráci s předním dodavatelem databází a ostatních informačních zdrojů knihovny. Studenti, kteří absolvovali online výuku v angličtině, obdrželi certifikát od tohoto dodavatele databází. Ačkoliv Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu eviduje v Turecku 94% gramotnost dospělých obyvatel, má Turecko velmi malý počet knihoven – na 75 milionů obyvatel má pouze 1434 veřejných knihoven (doporučený počet knih dle mezinárodních norem je 123 milionů, ve skutečnosti je jich pouze 13 milionů). Obecně existuje jen malé povědomí o tom, co mohou veřejné a akademické knihovny svým uživatelům nabídnout. Veřejné knihovny jsou v Turecku financovány federální vládou s určitou podporou samosprávy. Pouze deset procent škol má svoji školní knihovnu, a tak tuto roli supluje knihovny veřejné. Turečtí studenti nejsou tedy zvyklí využívat služeb školních a akademických knihoven; univerzity se tuto praxi snaží změnit zaváděním edukačních programů pro výuku informační gramotnosti. Podle ALA má jen informačně gramotný jedinec schopnost hodnotit, organizovat a využívat informace pro své celoživotní učení. (*IFLA Journal – Vol 42, Number 2, June 2016, s. 126–133*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicky-institut/knihovna-knihovnicke-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BALÍKOVÁ, Marie a kol. Interoperabilita v paměťových institucích: INTERPI. Praha: Národní knihovna České republiky, 2015. 104 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-80-7050-658-5 Kga 34.344

Handbuch der Bibliotheken 2015: Deutschland, Österreich, Schweiz / Redaktion: Marlies Janson, Helmut Opitz. [Adresář knihoven 2015: Německo, Rakousko, Švýcarsko.] 21. Ausgabe. Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2015. xvi, 634 stran.

ISBN 978-3-11-040486-9 Kc 40.327

International standard ISO 16439 – Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries. [Mezinárodní norma ISO 16439 – Informace a dokumentace – Metody a postupy pro posuzování vlivu knihoven.] Geneva: ISO, 2014. vi, 82 stran.

Kk 40.354

VÍCH, Šimon. Transformace programu Veřejné informační služby knihoven: inspirace ve strukturálních fondech Evropské unie: magisterská diplomová práce / vedoucí práce Vít Richter. Brno, 2012. 148 listů, 4 nečíslované listy, 5 listů: grafy, tabulky.

Kff 40.261

Organizace knihovních fondů

Classification & ontology: formal approaches and access to knowledge: proceedings of the international UDC seminar, 19-20 September 2011, The Hague, The Netherlands, organized by UDC consortium, The Hague / edited by Aida Slavic & Edgardo Civallero. [Klasifikace a ontologie: formální přístupy a přístup ke znalostem: materiály z mezinárodního semináře MDT, 19.–20. září 2011, Haag, Nizozemsko, organizovaného konsorciem MDT v Haagu.] Würzburg: Ergon Verlag, 2011. x, 318 stran: ilustrace.

ISBN 978-3-89913-865-8 Of 40.213

Sítě knihoven

Encyclopedia of archival science / edited by Luciana Duranti, Patricia C. Franks. [Encyklopedie archivnictví.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2015. x, 454 stran: ilustrace.

ISBN 978-0-8108-8810-4 Tm 40.283

HRBÁČOVÁ, Jana a Rostislav KRUŠINSKÝ, eds. Chrám věd a múz: 450 let Vědecké knihovny v Olomouci. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci;

Muzeum umění Olomouc, 2016. 390 stran: ilustrace, mapy, plány, faksimile.

ISBN 978-80-7053-311-6

(Vědecká knihovna v Olomouci)

ISBN 978-80-88103-05-9

(Muzeum umění Olomouc)

Ta 40.329

KORHOŇ, Miloš a Tereza VINTROVÁ, eds. Chrám věd a múz: dějiny Vědecké knihovny v Olomouci. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2016. 327 stran: ilustrace, portréty, plány, faksimile.

ISBN 978-80-7053-310-9 Ta 40.330

Služby knihoven

HERNON, Peter, Ellen ALTMAN a Robert E. DUGAN. Assessing service quality: satisfying the expectations of library customers. [Posuzování kvality služeb: uspokojení očekávání uživatelů knihovny.] Third edition. London: Facet Publishing, 2015. xiii, 218 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-78330-059-4 S 40.318

KERKMANN, Friederike a Dirk LEWANDOWSKI, Hrsg. Barrierefreie Informationssysteme: Zugänglichkeit für Menschen mit Behinderung in Theorie und Praxis. [Přístupné informační systémy: dostupnost pro osoby se zdravotním postižením v teorii a praxi.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2015. viii, 283 stran: ilustrace. Age of Access? Grundfragen der Informationsgesellschaft, Band 6.

ISBN 978-3-11-033709-9 Sbd 40.324

KING, David Lee. Managing your library's social media channels. [Práce se sociálními médii ve vaší knihovně.] Chicago: ALA TechSource, 2015. 35 stran: ilustrace. Library technology reports, vol. 51, no. 1.

ISBN 978-0-8389-5949-7 Se 9.870/B

KNIHOVĚDA

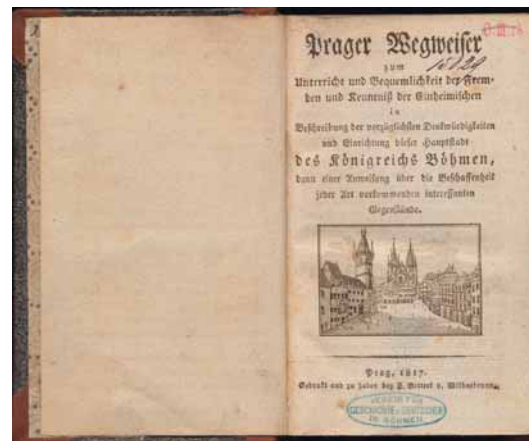
HORVÁTH, László Gy. Book market in Hungary 2015 / based on by István Bart and Péter László Zentai. [Knižní trh v Maďarsku 2015.] Budapest: Hungarian Publishers' and Booksellers' Association, 2015. 56 stran.

Xc 9.871/B

HOWSAM, Leslie, ed. The Cambridge companion to the history of the book. [Cambridgeský průvodce dějinami knihy.] Cambridge: Cambridge University Press, 2015. xii, 284 stran: ilustrace, 1 faksimile. Cambridge Companions to Literature.

ISBN 978-1-107-62509-9 Xa 40.320

Pražský průvodce z roku 1817

Gothajský almanach na rok 1818

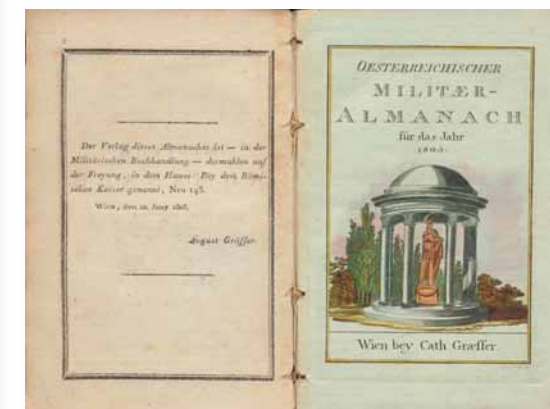
Z POKLADŮ...

Knihovny Archivu hlavního města Prahy

Pařížské módy z roku 1864–1865

Österreichischer Militär-Almanach pro rok 1803

Taschenbuch zur Verbreitung geographischer Kenntnisse. Praha 1824

Mezinárodní konference

 DIGI 2016 Digitální technologie a kulturní dědictví

Termín konání konference:

24.–25. listopadu 2016

Místo konání konference:

Praha

Pořadatel:

Omnium z. s.

Dovolujeme si Vás vyzvat k účasti na konferenci a prezentaci Vašeho příspěvku. Konference se bude věnovat zejména níže uvedeným tématům, je však možné přihlásit i návrh mimo stanovené okruhy.

- **Sběr dat v oblasti dokumentace památek**
3D skenování budov, sbírkových předmětů, fotogrammetrie, fotodokumentace, geodetické metody
- **Zpracování, archivace a prezentace nasnímaných dat**
BIM, modely, řezy, možnosti publikace a prezentace výsledků
- **Aplikační studie a realizace v praxi**
praktické zkušenosti s digitalizací, propojení s jinými disciplínami
- **Digitalizace 2D**
digitalizace historických dokumentů, knih, fotografií, filmových a zvukových záznamů
- **Internetové a mobilní aplikace**
aplikace pro kulturní dědictví a cestovní ruch

Registrace na webu: www.digiheritage.cz

FAKULTA
STAVEBNÍ
ČVUT V PRAZE

INSTITUT
FRANÇAIS
PRAGUE

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV
AV ČR, PRAHA, V.V.I.

